

Volt

Program stranke Volt Slovenija

Volt

© 2026 Volt Slovenija

Program Volta Slovenija, prva verzija.

Internetna stran: <https://voltslovenija.org>

Elektronska pošta: info@voltslovenija.org

Internetne povezave v tem programu so na voljo bralcu za lažje branje in so aktivne v času izdaje. Volt Slovenija ne prevzema nobene odgovornosti za točnost informacij ali za vsebino katerega koli zunanjega spletnega mesta.

Ta program je nastavljen v pisavi Ubuntu, ki je distribuirana pod odprtokodno licenco: <https://canonical.com/legal/font-licence>

Viri fotografij: Volt Europa, Adobe Stock, Wikimedia Commons

Oblikovanje platnice: AVV Media

Grafična postavitve: Volt Slovenija

Zahvala:

Ta program je pripravila ustanovna ekipa Volta Slovenija za registracijo stranke. Vključuje prispevke strokovnjakov, s katerimi se je ekipa Volt posvetovala med pripravo programa. Zahvaljujemo se vsem zunanjim sodelavcem za njihove ocene, ideje in predloge.

Kazalo

O Voltu.	i
Zakaj Volt?	ii
Volt Evropa.	iii
Naših TOP 10 prioritet.	v
Volt po vsej Evropi	vii

Reforma Evropske unije 1

1. Institucionalne reforme	1
--------------------------------------	---

Pametna država 5

2. Zdravstvo	5
3. Izobraževanje in znanost	9
4. Kakovost hrane in samozadostnost	12
5. Varnost, pravosodje in preprečevanje kriminala	13
6. Digitalizacija in digitalne pravice	16
7. Kultura in šport.	19
8. Družine in mladinska politika	20

Moč državljanov in upravljanje 23

9. Volilna reforma.	23
10. Javna udeležba in neposredna demokracija	25
11. Transparentnost in korupcija	26

Gospodarska renesansa 31

- 12. Davčna politika 31
- 13. Gospodarski in industrijski razvoj 33
- 14. Trg dela 36
- 15. Energija 38
- 16. Promet in infrastruktura 41
- 17. Teritorialno načrtovanje in kohezija 44
- 18. Kmetijstvo in gozdarstvo 46
- 19. Turizem 48

Globalno ravnovesje 51

- 20. Podnebne spremembe in civilna zaščita 51
- 21. Zunanja politika 54
- 22. Azil in priseljenci 56
- 23. Obramba. 58

Družbena enakost 63

- 24. Socialne zadeve in vključujoča družba 63
- 25. Dostopna stanovanja in gradnja 66
- 26. Narodne manjšine in religija 69

Viri. 70

O Voltu

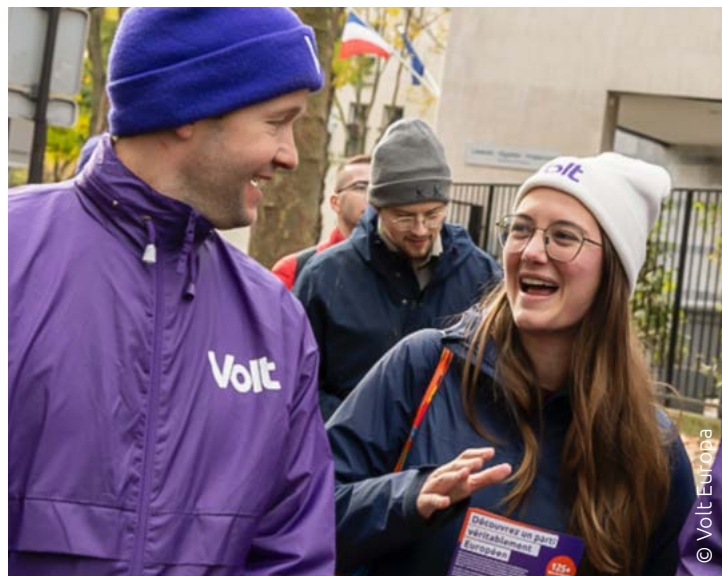
Volt Slovenija je lokalna izpostava Volta, panevropskega gibanja s 40.000 člani v 31 evropskih državah, 5 evropskimi poslanci v Evropskem parlamentu ter poslanci v parlamentih na Nizozemskem, Cipru, v Nemčiji in Švici.

Volt se zavzema za bolj povezano Evropo, ki ni le gospodarsko integrirana, temveč vključuje tudi demokratično in socialno dimenzijo.

Volt Slovenija je trenutno v procesu registracije politične stranke pred prihodnjimi državnoborskimi volitvami.

Stranka je določila tri prednostne naloge:

- ♦ več koristi na podlagi tesnejše integracije,
- ♦ decentralizacijo za znižanje stroškov življenja in ustvarjanje priložnosti po vsej Sloveniji,
- ♦ ter zaupanje in transparentnost v politiki.

PRIHODNOST **USTVARJENA V EVROPI**

Zakaj Volt?

Zato, ker ima Slovenija ogromen potencial. V znanosti blestimo. V podjetništvu inoviramo. V športu navdušujemo. A v politiki? Tam še vedno tičimo z ročno zavoro in imamo še kar nekaj prostora za izboljšave.

In hkrati – ker svet postaja nevarnejši. Od vojne v Evropi, Amerike, na katero ne moremo več računati kot zaveznico, do vzpona ekstremizma in podnebne krize. 21. stoletje je polno izzivov, ki jih bo mogoče rešiti izključno z združenimi močmi – kot EU. Zato Volt.

Zavedamo se, da kot nova stranka vašega zaupanja ne moremo dobiti čez noč – in prav je tako. Zrela demokracija zahteva potrpežljivost, dejanja in odgovornost. Toda projekt, ki ga začinjamo, ni namenjen zgolj nastopu na naslednjih parlamentarnih volitvah, temveč dolgoročni gradnji nove politične sile. Obljubimo, da si bomo vaše zaupanje prislužili z dejanji.

In prav zato ustanovljamo stranko Volt Slovenija, vendar bo registracija šele prvi korak. Ne zadnji, prvi! Ker vemo, da spremembe ne pridejo čez noč.

Borja RANZINGER

Ustanovni član Volta Slovenija

Volt Evropa

Evropski izzivi zahtevajo evropske rešitve.
Nacionalne stranke dosegajo svoje meje,
populistične obljube pa ogrožajo naš mir.

Zato smo ustanovili Volt – gibanje in stranko
za celotno Evropo.

Smo prva panevropska stranka – oblikujemo
politike za federalno Evropo onkraj meja.
V 31 državah spodbujamo državljane, da ponovno
premislijo o politiki in jo soustvarjajo na lokalni,
nacionalni in evropski ravni.

Smo panevropski, pragmatični in progresivni. Na podlagi skupnih vrednot in ciljev zastavljamo pogumna vprašanja in ponujamo uresničljive predloge za reševanje evropskih težav.

Naša vizija je bolj demokratična in pregledna Evropa, ki prevzema odgovornost. Zato si želimo združeno Evropo in pravo evropsko demokracijo.

Želimo močan Evropski parlament, ki lahko predlaga zakone in izvoli evropskega predsednika evropske vlade, odgovornega našim izvoljenim predstavnikom. Želimo pravo evropsko vlado, ki deluje v interesu vseh Evropejcev, da se lahko skupaj soočamo s problemi in izkoriščamo priložnosti.

Evropska politika potrebuje evropske stranke in mi ustvarjamo novo evropsko prihodnost, ki jo je moč izvoliti.

Naših TOP 10 prioritet

Evropska integracija

in naša vloga v njej, saj želimo aktivno soustvarjati Evropsko unijo.

1. Ustvariti moramo gospodarske pogoje, v katerem bodo naša podjetja, še posebej zagonska, lahko uspevala tako v Sloveniji kot izven nje. Zato potrebujemo enotni evropski trg s skupnimi pravili, namesto 28-ih parcialnih režimov.
2. Slovenijo želimo postaviti na vrh evropske znanosti z lastnim sistemom za financiranje raziskovalnih projektov za daljša obdobja kot do sedaj in s polnim izkoriščanjem evropskih sredstev, ki so za to na voljo.
3. Prispevati k okrepitvi neodvisnih obrambnih zmogljivosti EU, Slovensko vojsko specializirati, vključiti v Zmogljivosti EU za hitro napotitev (RDC) in okrepiti vlogo Slovenije na tem področju.

Decentralizacija

Ljubljana postaja ozko grlo celostnega razvoja države.

4. Hočemo zgraditi hitrejši, bolj zanesljiv in dostopen sistem javnega transporta.
5. Nameravamo ustanoviti regije, ki bi prevzele del pristojnosti občin, postale odgovorne tudi za pridobivanje evropskih razvojnih sredstev in bile pri tem bolj sposobne in učinkovite kot mnogokrat premajhne občine.
6. Decentralizirati želimo tudi zdravstvo, z več uporabe digitalnih sredstev za posvete na daljavo za boljšo dostopnost storitev, opolnomočenjem medicinskih sester in enotnim sistemom standardiziranih kazalnikov učinkovitosti med vsemi zdravstvenimi ustanovami.

Zaupanje, predvidljivost in transparentnost

Le tako bomo dosegli skandinavsko raven upravljanja države in zaupanja v družbo.

7. Prenoviti hočemo digitalne storitve, da bodo enostavne, uporabnikom prijazne in ki bodo temeljile na učinkovitih procesih v zaledju teh storitev.
8. Želimo omogočiti lažjo gradnjo stanovanj in obdavčiti prazna stanovanja ter jih tako pripeljati na trg. Hočemo olajšati razmere, kjer si vedno manj prebivalcev lahko uredi lastno stanovanje.
9. Nameravamo znižati obdavčitev dohodkov posameznikov.
10. Prizadevali si bomo za zmanjšanje deleža zaposlenih, ki prejemajo minimalno plačo, z višanjem produktivnosti prek uporabe tehnologij in izobraževanjem.

Volt po vsej Evropi

Volt je bil ustanovljen marca 2017 s strani Andrea Venzona, Colombe Cahen-Salvador in Damiana Boeselagerja kot progresivno politično gibanje.

© Kdhtdg / Adobe Stock

Reforma Evropske unije

Izboljšave in nujno potrebne reforme za Evropo

Z novim predsednikom ZDA svet stopa v novo poglavje, v katerem se bodo mednarodna partnerstva na novo oblikovala in preoblikovala. V tem procesu se lahko zgodi, da bo Evropa ostala sama pri obrambi demokratičnih vrednot in sistemov, ki kljub svojim pomanjkljivostim še vedno zagotavljajo enake pravice in priložnosti za vse. Zato se moramo kot Evropejci bolj povezati, stopiti skupaj in spregovoriti z enim glasom – glasom Evropske unije.

Da bi to dosegli, potrebujemo nujne in temeljite reforme evropskih institucij. Evropa ne more biti več zgolj ekonomska sila, potrebujemo močno politično unijo, ki bo enotno zastopala interese 450 milijonov državljanov in zagotavljala njihov vpliv v svetu.

1. Institucionalne reforme

Krepitev naših demokracij z enotno in napredno Evropo

Evropska unija je naš skupni projekt, ki smo ga desetletja gradili, da bi zagotovili mirno sobivanje in gospodarski razvoj. Danes se po vsej Evropi in širše krepijo evroskeptične in nacionalistične sile, ki ogrožajo temelje življenja, kot ga poznamo. Potrebujemo novo poglavje evropske zgodovine – s skupno vizijo, ki združuje naše cilje in premaguje naše slabosti.

Volt je prva panevropska politična stranka s skupnim programom v 31 evropskih državah. Zavzemamo se za Evropsko unijo, vendar se hkrati zavedamo, da ni popolna. V preteklosti je dosegla izjemne uspehe, a zdaj je bolj kot kadar koli nujno narediti korak naprej:

- ◆ Želimo Evropsko unijo, ki bo bolj demokratična, pregledna in učinkovita.
- ◆ EU mora resnično predstavljati svoje prebivalce in raznolike družbe.
- ◆ Evropa mora postati globalna sila, ki se lahko uspešno kosa z drugimi velesilami ter zagotavlja varnost in konkurenčnost svojih držav v hitro spreminjajočem se svetu.

Naše ključne reforme:

Reforma evropskih institucij

- ◆ Pravica do zakonodajne pobude za Evropski parlament. Evropski parlament je edini parlament na svetu, ki ne more predlagati zakonov. Kot edina neposredno izvoljena institucija v EU bi moral imeti polno pravico predlagati zakonodajo.
- ◆ Preoblikovanje Sveta ministrov v drugi zakonodajni dom. Svet ministrov bi moral postati druga zakonodajna zbornica s pošteno zastopanostjo vseh držav, s čimer bi predstavljal protiutež Evropskemu parlamentu, ki temelji na predstavništvu glede na število prebivalcev.
- ◆ Odprava veta držav članic. Veto omogoča posameznim državam, da blokirajo ali upočasnijo napredek celotne unije. Predlagamo, da se veto nadomesti s kvalificirano večino (60 % držav, ki predstavljajo 60 % prebivalstva), da bi preprečili zlorabe in politično izsiljevanje.
- ◆ Pravična evropska vlada. EU potrebuje dejansko vlado z resničnimi ministrstvi, ne le komisijo z generalnimi z generalnimi direktorati. Predlagamo, da se začne s skupnim ministrstvom za zunanje zadeve ter ministrstvom za ekonomijo in finance, ki bosta EU zastopala na mednarodni ravni.
- ◆ Evropska ustava. Evropski parlament bi moral sprožiti postopek sprejetja evropske ustave, ki bi nadomestila obstoječe pogodbe ter jasno opredelila temeljne pravice državljanov in institucionalno ureditev EU.

Boljša usklajenost nacionalnih zakonodaj

- ◆ Prenos evropske zakonodaje v nacionalno. Evropska in nacionalna zakonodaja morata biti harmonizirani, da bi zmanjšali zamude pri prenosu evropskih odločitev v nacionalne pravne okvire. Uskladitev je prav tako pomembna za večjo gospodarsko konkurenčnost EU.

Večja vključenost državljanov

- ◆ Lažja možnost državljanskih pobud. Evropske državljanske pobude (ECI) bi morale zahtevati le 500.000 podpisov (namesto sedanjega milijona), da bi državljanom omogočili večji vpliv na politično agendo EU.

- ◆ Neposredne volitve predsednika EU. Predsednika Evropske unije bi morali državljani izvoliti neposredno, pri čemer bi imel simbolno vlogo, podobno kot predsednik Republike Slovenije. Zdajšen predsednik Evropske komisije, ki bi pa predstavljala resnično evropsko vlado, pa bi moral biti izvoljen v okviru procesa "Spitzenkandidaten" v Evropskem parlamentu.

Skupaj za močno, demokratično in pravično Evropo!

Reforma Evropske unije ni več vprašanje izbire, temveč nujnost. Z bolj demokratičnimi institucijami, učinkovitejšim odločanjem in večjo vključenostjo državljanov lahko Evropa postane resnično združena sila, ki bo svojim 450 milijonom prebivalcem zagotavljala varnost, stabilnost in blaginjo.

Pametna država

Izobraževanje in digitalizacija sta ključna za Slovenijo v 21. stoletju

Ob enem najvišjih davčnih bremen v Evropi bi si morala naša vlada prizadevati za vrhunske javne storitve. Ne glede na to, ali gre za zdravstvo, izobraževanje ali digitalizacijo – potrebe državljanov, trgi in tehnologija se spreminjajo in temu morajo slediti tudi naše javne storitve. Prav tako se ne smemo obotavljati pri iskanju najboljših praks v drugih državah članicah, da bi pridobili vpogled v to, kako lahko države, primerljive s Slovenijo, učinkovito zagotavljajo javne storitve in najbolje izkoristijo davkoplačevalski denar.

2. Zdravstvo

Transparentne, dostopne in stroškovno učinkovite zdravstvene storitve za vse

Družbe po vsej Evropi se soočajo s podobnimi izzivi: staranje prebivalstva in naraščajoči zdravstveni stroški, pomanjkanje specializiranega kadra ter zmanjševanje števila delovno aktivnih, ki financirajo zdravstveni sistem. Slovenija ni izjema, s samo 3,3 zdravnika na 1000 prebivalcev se uvrščamo pod povprečje EU. Zdravstveni delavci zaradi višjih plač odhajajo v tujino, zdravstveni izdatki pa že predstavljajo 9,5 % BDP (in se vztrajno približujejo povprečju EU, ki znaša 11 %).

Leta 2024 je Slovenija odprla tretjo medicinsko fakulteto, vendar še vedno manjkajo celovite reforme zdravstvenega sistema. Vlada se je osredotočila zgolj na združitev dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja v javni sistem, s čimer je preusmerila razpoložljiva sredstva, a hkrati ni naslovila ključnih neučinkovitosti in pomanjkljivosti obstoječega sistema in Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS).

Javne zdravstvene storitve

- ◆ Optimizacija zdravstvenih storitev in stroškov s preoblikovanjem ZZZS v pravo zavarovalnico z ukinitvijo kvot, uvedbo sprotnega poročanja ter analizo stroškov s prepoznavanjem anomalij.
- ◆ Dvig kakovosti storitev z omogočanjem ZZZS, da kot predstavnik pacientov zavrne ali zmanjša plačila zdravstvenim ustanovam, ki ponujajo podpovprečne storitve.
- ◆ Obvezna uvedba centraliziranega sistema elektronskega naročanja v javnem zdravstvu, ki bi dopolnjevala telefonsko naročanje, s čimer bi skrajšali čakalne dobe in zmanjšali administrativno breme.

- ◆ Finančne spodbude in davčne olajšave za zdravnike in medicinske sestre, da bi se naselili v regijah z najnižjo pokritostjo zdravstvenih storitev (npr. Koroška, kjer se je potrebno do najbližjih urgentnih storitev potrebno voziti več kot 40 minut).

Zasebne zdravstvene storitve

- ◆ Preprečitev prenosa neprofitabilnih storitev na javne ustanove z določitvijo obveznih paketov storitev za zasebne klinike, bolnišnice in diagnostične centre.
- ◆ Uvedba nizozemskega modela zasebnih zdravstvenih zavarovalnic, ki delujejo kot neprofitne fundacije in združujejo prednosti državnih zavarovalnic z učinkovitostjo zasebnih ponudnikov.

Učinkovitejša javna naročila

- ◆ Obvezno skupno javno naročanje za vrednosti nad določenim pragom in vzpostavitev neodvisne agencije za javna naročila.

- ♦ Objava razpisov v slovenščini in angleščini prek popolnoma preglednega preglednega sistema javnega naročanja z obvezno objavo vseh pogodb in odločitev.

Kakovost zdravstvenih storitev

- ♦ Razvoj enotne metodologije kazalnikov uspešnosti (KPI) na državni ravni s preverjanjem na podlagi javnih podatkov.
- ♦ Redna objava poročil za vsako zdravstveno ustanovo, vključno s KPI, sistemom bonusov/malusov pri izplačilih ZZS in mnenji pacientov.

Digitalno zdravstvo

- ♦ Ustanovitev državnega, a neodvisno vodenega IT-podjetja, ki bo odgovorno za razvoj, vzdrževanje in standardizacijo zdravstvenega IT-sistema ter javnih naročil in digitalnih inovacij v zdravstvu.

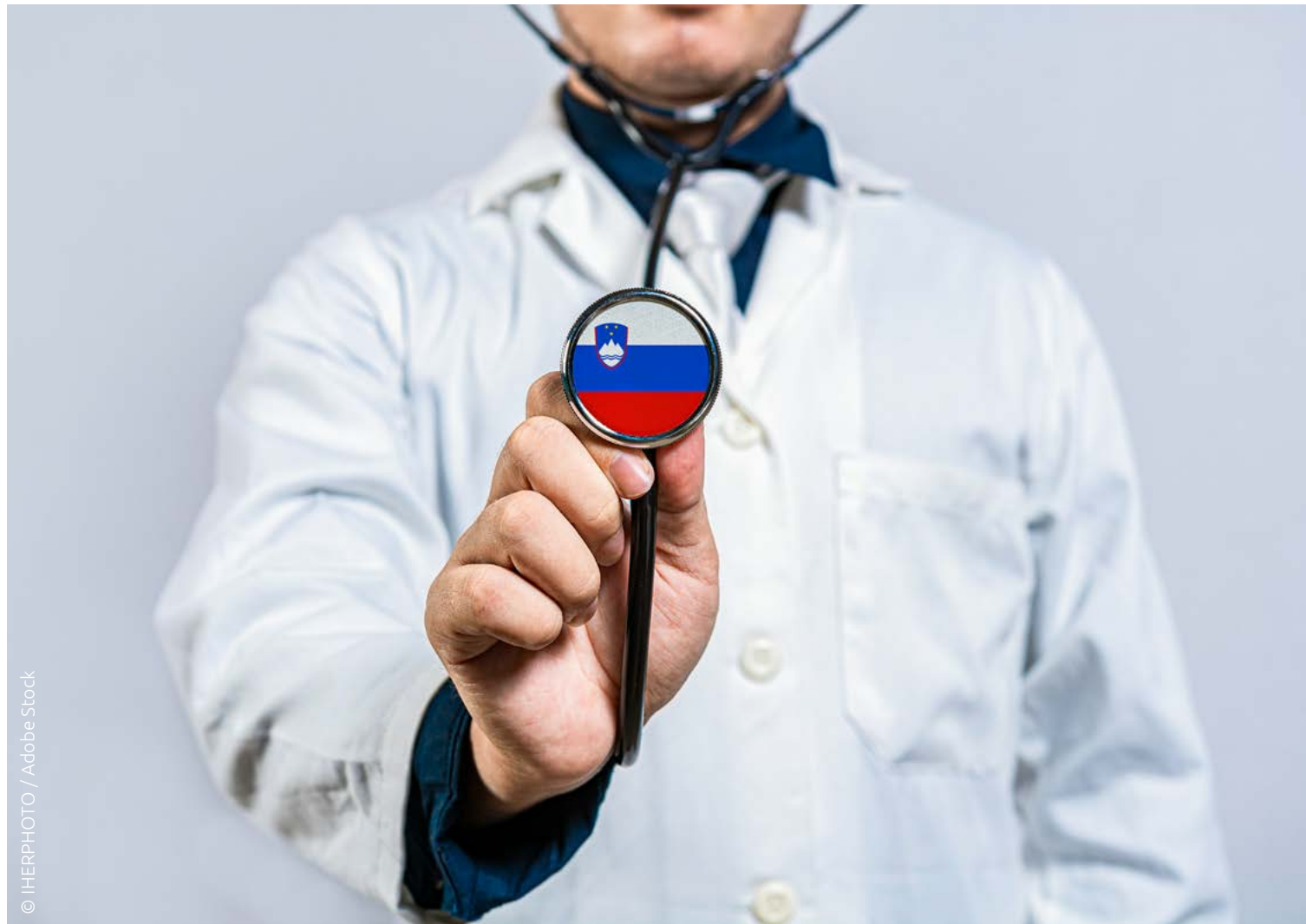
- ♦ Obvezno vključevanje ključnih deležnikov (zdravnikov, medicinskega osebja, medicinskih sester) v razvoj digitalnih zdravstvenih sistemov z neprekinjenimi povratnimi informacijami, namesto enkratnih projektov brez nadaljnje optimizacije.
- ♦ Vsi digitalni sistemi morajo imeti standardizirane in dokumentirane API-je ter interoperabilnost, podatki, ki niso v nasprotju s pravili GDPR, pa morajo biti dostopni javnosti kot odprti podatki.

Preventiva

- ♦ Aktivnejše spremljanje zdravja in preventivni pregledi z avtomatskimi vabili pacientom na preglede (npr. vsakih 5 let) ter rednimi anketami (npr. na 12 mesecev).
- ♦ Letno zdravstveno poročilo za vsakega pacienta, ki vključuje popolno preglednost stroškov – celoten prispevek, uporabljene storitve in dejanske stroške. Prav tako bi zajemalo elektronsko oddane izvide, pregled solidarnostnih statistik v družbi ter ocene prihrankov zaradi preventivne oskrbe in zdravega življenjskega sloga.

- ◆ Uporaba umetne inteligence za odkrivanje zdravstvenih tveganj in anomalij na podlagi velikih zbirk zdravstvenih podatkov v pilotnem projektu digitalnega zdravstvenega IT-podjetja. Projekt bi moralo izvesti slovensko ali evropsko podjetje, ob upoštevanju občutljivosti zdravstvenih podatkov.

Z optimizacijo zdravstvenega sistema lahko Slovenija izboljša kakovost storitev, zmanjša stroške in poveča dostopnost za vse prebivalce. Čas je, da zgradimo sodobno in učinkovito zdravstvo, ki bo sposobno zadovoljiti potrebe 21. stoletja.

3. Izobraževanje in znanost

Zagotavljanje kvalitetnega brezplačnega izobraževanja s poudarkom na digitalnih veščinah, pismenosti in Evropi

Slovenski šolski sistem je eden najboljših v Evropi, delež prebivalstva z zaključeno terciarno izobrazbo pa se je od leta 2011 povečal za 7,5 % in v letu 2021 dosegel kar 25 %. Kljub temu so možne izboljšave, zlasti na področju digitalizacije, državljanske vzgoje in dostopnosti vrtcev.

Slovenija je sicer v letu 2022 v raziskavi PISA zasedla 10. mesto med državami EU, vendar se je delež učencev, ki dosegajo slabe rezultate v vseh disciplinah (matematika, branje, naravoslovje), povečal s 16 % na 26 % v primerjavi z letom 2018. Še posebej slabe rezultate dosegajo fantje in otroci iz manj privilegiranih okolij na področju STEM (naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika).

Na področju raziskav je Slovenija povprečna po inovacijski zmogljivosti, kar se ujema z našimi izdatki za raziskave in razvoj (R&R), ki trenutno znašajo 2,1 % BDP (povprečje EU je 2,25 %, Švedska vodi s 3,57 % BDP).

Predšolska in šolska vzgoja

- ◆ Višje subvencioniranje otroškega varstva in vrtcev glede na dohodek gospodinjstva, da bi omogočili delo obema staršema.
- ◆ Posodobitev učnega gradiva vsaj vsakih 7 let za prilagajanje izobraževanja sodobnim izzivom.
- ◆ Prilagajanje učnih načrtov po vzoru evropskih šol, da bi okrepili izobraževanje v smeri evropske integracije.
- ◆ Uvedba digitalne in medijske pismenosti v osnovne šole po avstrijskem modelu, kjer bi se učenci učili varne uporabe družbenih omrežij, umetne inteligence in interneta kot učnega orodja.
- ◆ Vključitev finančne pismenosti v učni načrt. Povečati je treba ozaveščenost o življenjskih stroških, izboljšati sposobnost upravljanja osebnih financ in znanje o investiranju.
- ◆ Integracija računalništva in osnov programiranja v predmete, kjer je to smiselno (npr. matematika/fizika), da bi učenci bolje razumeli praktično uporabo te tehnologije.

- ◆ Razširitev programa Aktivnega državljanstva na prvi in drugi letnik srednje šole, in uvedba v vse srednješolske izobraževalne programe.

Visokošolsko izobraževanje

- ◆ Priprava študentov na evropski trg dela z zagotavljanjem znanja vsaj dveh tujih jezikov.
- ◆ Spodbujanje strokovnih izmenjav ter tesnejše sodelovanje univerz s podjetji v Sloveniji in tujini za lažji prehod med študijem in kariero.
- ◆ Sistematično preverjanje kakovosti predavanj in vključevanje aktualnih akademskih raziskav, da bi dolgoročno izboljšali ugled Slovenije kot evropskega akademskega središča.
- ◆ Privabljanje mednarodnih talentov z razširitvijo visokošolskih in srednješolskih programov v angleščini in drugih jezikih, hkrati pa zagotovitev vseh programov v slovenščini.
- ◆ Spodbujati podjetništvo tako, da se študentom ne odvzame študentskih ugodnosti, če ustanovijo lastno podjetje in ustvarjajo prihodke za navedeni poslovni namen.

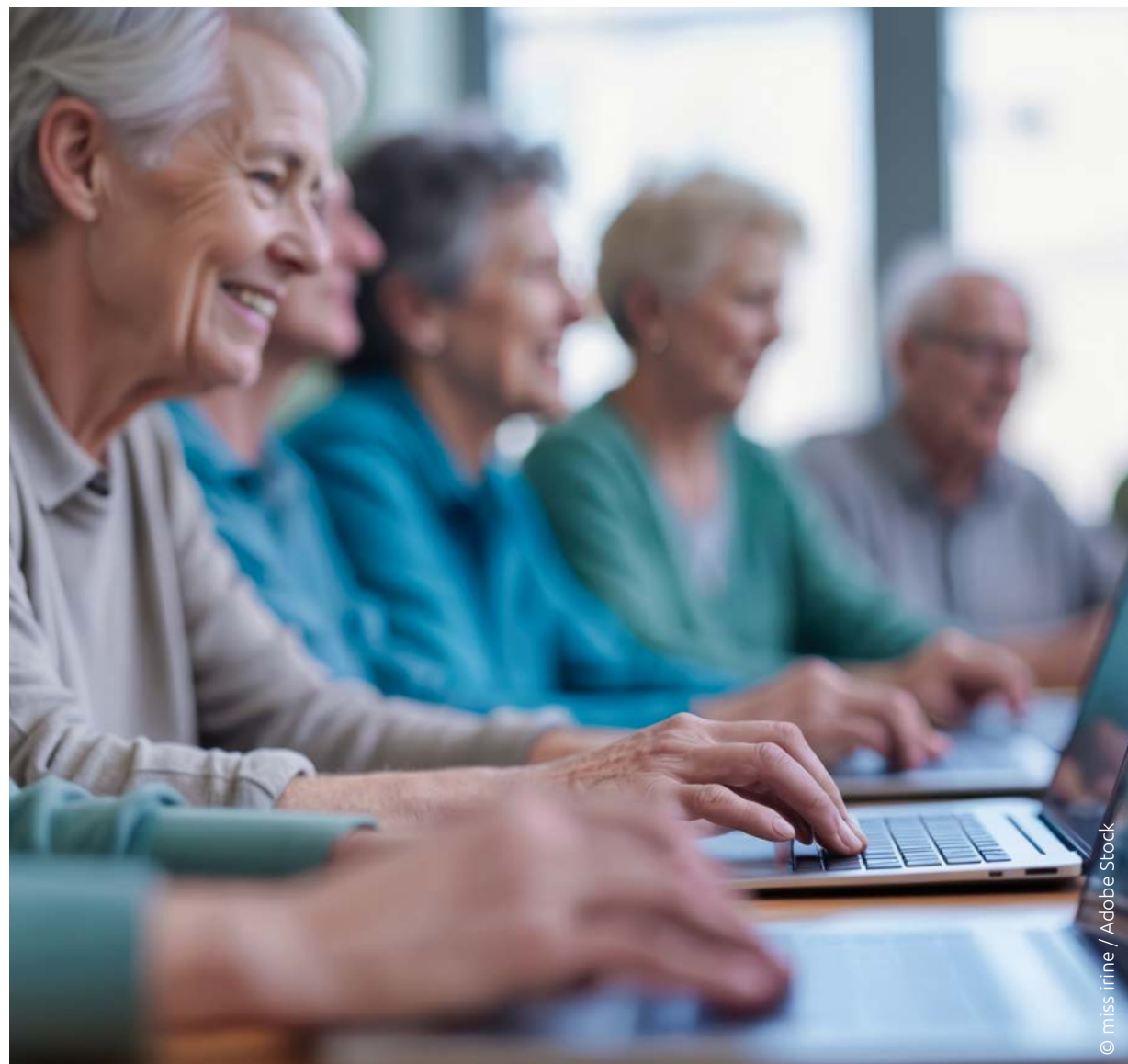
Znanost in raziskave

- ◆ Povečanje sredstev za znanost kot delež BDP (trenutno 2,1 %; povprečje EU 2,3 %; Avstrija 3,3 %; Južna Koreja 4,9 %), z ugodnejšimi pogoji za zasebne investicije kot tudi z javnim financiranjem temeljnih raziskav.
- ◆ Izvedba študije izvedljivosti združitve univerz in raziskovalnih institucij pod skupnim okriljem, da bi izboljšali raziskovalno uspešnost in dostop do evropskih sredstev.
- ◆ Preučitev možnosti za zagotavljanje brezplačnega dostopa do plačljivih znanstvenih revij, ki so trenutno dostopne prek CTK (Centralna tehniška knjižnica, 8142 publikacij v letu 2023), tudi širši javnosti.
- ◆ Spodbujanje odprtega dostopa do znanstvenih publikacij z znižanjem praga za obvezno odprto objavo raziskav iz 50 % na 25 % javnega financiranja.
- ◆ Vzpostavitev podpornega programa za razvoj inovativnih raziskav do komercialne pripravljenosti, vključno z možnostmi za pridobitev javnega in zasebnega začetnega financiranja.

- ♦ Opredeliti prednostna raziskovalna področja, tesno povezana z Evropskim raziskovalnim svetom (ERC).
- ♦ Ustanoviti nacionalno shemo razpisov po vzoru ERC in podobnih shem po drugih evropskih državah. Vsi ti programi namenjajo 1-3 milijone evrov z daljše časovno obdobje 3-5 let. Na tak način lahko privabimo in zadržimo mednarodno vrhunske raziskovalce na za Slovenijo pomembnih področjih.
- ♦ Vključiti kvoto za tuje raziskovalce v sistemu štipendiranja ter znanstveno odličnost in prispevke ocenjevati na triletni osnovi.
- ♦ Odpraviti možnost, da raziskovalne ustanove ne upoštevajo akademske trajne akademske zaposlitve, pridobljene v tujini na akreditiranih ustanovah v Evropski uniji, Združenem kraljestvu, Združenih državah Amerike, na Japonskem in na Kitajskem.
- ♦ Naložbe v izboljšanje digitalne pismenosti in znanja jezikov za celotno prebivalstvo, s posebnim poudarkom na starejših in ranljivih skupinah. Cilj je doseči vsaj povprečje EU ter zmanjšati zaostanek za vodilnimi državami v IKT-sektorju.

Vseživljenjsko učenje

- ♦ Omogočanje dostopa do tečajev slovenskega jezika s podporo prevajanja izobraževalnih platform in aplikacij v slovenščino.

4. Kakovost hrane in samozadostnost

Zamenjava nezdrave hrane z domačimi izdelki

Leta 2020 je bilo lokalno pridelanih 88 % žit, 84 % mesa in 48 % zelenjave. Gospodinjstva so za hrano porabila 14,3 % svojega dohodka (povprečje EU: 13,7 %). Cene hrane so se v petih letih dvignile za 14 %, cene sadja za 46 %, medtem ko je zelenjava postala 6 % cenejša. Istega leta je Slovenija uvozila 2,3 milijona ton hrane (72 % predelane, 28 % osnovne), pri čemer večina uvoza prihaja iz sosednjih držav EU in tretjih držav.

Leta 2017 so ULPP (ultra-predelana živila in pijače) predstavljala približno 10 % dnevno zaužite hrane, sicer bistveno manj kot v anglosaksonskih državah, kar je dobro izhodišče. Kljub temu je treba državljanom in državljanke zagotoviti dostop do več sveže, lokalne in zdrave hrane.

Kakovost hrane

- ♦ Uvedba obveznega označevanja s t.i. nutri-score-om (lestvico hranljivosti) ali enakovrednega označevanja na vseh pakiranih in predelanih živilskih izdelkih, ki se prodajajo v Sloveniji. To bi kupcem omogočilo boljšo informiranost o zdravju prijaznih izdelkih.

Samozadostnost

- ♦ Vsako gospodinjstvo bi enkrat letno prejelo semena in navodila za pridelavo lastnega sadja in zelenjave. Ta pobuda bi imela tako izobraževalno kot tudi avtonomno funkcijo, saj bi spodbujala osnovno znanje o samooskrbi s hrano.
- ♦ Ponovno bi dali prednost praksi dodeljevanja majhnih vrtov gospodinjstvom, ki nimajo lastnega vrta, s ciljem povečanja samooskrbe s hrano.
- ♦ Spodbude za preoblikovanje streh v zelene vrtove in gradnjo novih stavb z večjimi ozelenjenimi površinami in strešnimi vrtovi.

Več o samozadostnosti lahko najdete v poglavju o kmetijstvu.

Zdrav življenjski slog

- ◆ Uradna podpora pobudi "Suhi januar" skupaj z iniciativami, kot je SOPA, ter uvedba spodbud za zmanjšanje uživanja alkohola in preprečevanje vožnje pod vplivom alkohola.
- ◆ Uvedba davka na nezdravo hrano po vzoru Kolumbije, kjer so davek na dodano vrednost za ultra-predelana živila z visoko vsebnostjo umetnih snovi, aditivov in sladkorja zvišali na 22 %. Tak ukrep povzroči cenovni pritisk na proizvajalce, da za zagotavljanje stabilnih in dostopnih cen svojih proizvodov zmanjšajo vsebnost teh sestavin pod mejne vrednosti in se izognejo višjemu davku na njihove proizvode. Ta ukrep bi razširili tudi na verige hitre prehrane, ki ponujajo nezdravo prehrano.

5. Varnost, pravosodje in preprečevanje kriminala

Zaščita državljanov, neodvisnih institucij in medijev

Slovenija velja za varno državo, vendar se je v Indeksu organiziranega kriminala za leto 2023 povzpela na 138. mesto med 193 državami (nižja uvrstitev pomeni boljšo varnost). Kljub temu ostaja najvarnejša država na Balkanu. Poslabšanje ocene je večinoma posledica državno povezanih kriminalnih akterjev, pri čemer je Slovenija dosegla oceno 6,5 (za primerjavo: Norveška ima oceno 1,5).

Slovenski pravosodni sistem izstopa po večjem številu sodnih primerov in sodnikov v primerjavi s povprečjem EU. Kljub temu ima Slovenija eno najvišjih stopenj zaostankov sodnih primerov v civilnih in gospodarskih zadevah, starejših od dveh let.

To je očiten znak, da moramo varnost in pravosodje vzeti resno, če želimo, da se državljani še naprej počutijo varno ter, da se jim povrne zaupanje v organe pregona in pravosodje.

Depolitizacija policije

- ◆ Podpreti depolitizacijo policije in varnostnih sil z ustanovitvijo kadrovske komisije, ki bi omejila politično imenovanje najvišjih predstavnikov organov pregona.
- ◆ Namesto, da Vodjo Komisije za preprečevanje korupcije (KPK) imenuje Predsednik Republike, bi to moč morala imeti neodvisna komisija.

Preprečevanje kriminala

- ◆ Izobraževanje državljanov o vseh vrstah finančnih prevar (npr. prevara s predplačilom, ljubezenske prevare) in uvesti odgovornost finančnih institucij, če ne opozorijo uporabnikov na sumljive transakcije.
- ◆ Upoštevati rezultate referendumu iz leta 2024 in si prizadevati za legalizacijo konoplje za medicinsko in osebno uporabo ter vzpostavitev možnosti domače vzgoje.

- ◆ Povečati ozaveščenost o varnosti IKT-sistemov: Slovenija zaostaja za povprečjem EU pri osnovnih varnostnih ukrepih na področju informacijske varnosti.
- ◆ Okrepiti finančno-obveščevalne enote za učinkovito izvajanje evropske direktive o preprečevanju pranja denarja, nadzor nad registrom dejanskih lastnikov ter izvajanje KYC (Know Your Customer) zahtev za gotovinske in kripto transakcije nad določenim pragom.
- ◆ Povečati sredstva za program PUM-O (Projektno učenje za mlajše odrasle) za naslavljanje naraščajočega števila osipnikov v Sloveniji v zadnjem desetletju. Čeprav Slovenija ostaja pod povprečjem EU, bi moralo biti dokončanje šolanja prednostna naloga za vse.

Pravosodje

- ◆ Preučiti možnosti reforme vloge državnih tožilcev – zmanjšati njihove naloge, povečati specializacijo in poudarek na kaznivih dejanjih, povezanih z državnimi institucijami. Slovenija ima četrto največje število sodnikov na prebivalca v Evropi, a hkrati relativno malo državnih tožilcev, katerih odgovornosti so široke, zaradi česar je poklic vse manj privlačen.

- ◆ Ustanoviti komisijo za učinkovitost pravosodja, ki bi razvijala rešitve za zmanjšanje zaostankov v civilnih in gospodarskih sodnih primerih, starejših od dveh let (24 % vseh primerov) na upravnih sodiščih, ter skrajšanje trenutnega povprečnega trajanja sodnega postopka (540 dni, mediana EU je 292 dni). Komisija bi se razširila tudi na kazenske primere (zaostanek 20 %).

Mediji

- ◆ Zagotoviti in pospešiti sprejetje akta o svobodi medijev EU, ki zagotavlja neodvisnost medijev in določa največji možni delež politično povezanih oseb na vodilnih položajih v javnih medijskih hišah na 33 % (podobno kot je nemško ustavno sodišče določilo leta 2014). Vodilne osebe v javnih medijih morajo biti neodvisno imenovane, kot je predvideno v slovenskem medijskem zakonu iz leta 2022.

- ◆ Dekriminalizirati obrekovanje za zaščito svobode govora: obrekovanje bi se obravnavalo kot civilni prekršek, pri čemer bi bile kazni sorazmerne povzročeni škodi.
- ◆ Vzpostaviti močno zaščito novinarjev, ki poročajo o zadevah javnega interesa, tudi v primeru, da njihova poročila vsebujejo napake, narejene v dobri veri.
- ◆ Razširiti EU direktivo proti SLAPP (strateškim tožbam proti javni udeležbi): ne le na čezmejne primere in civilne tožbe, ampak tudi na nacionalne SLAPP tožbe v vseh sektorjih. Mediji in nevladne organizacije (NVO) morajo biti zaščiteni pred tožbami, katerih cilj je utišati kritike z obremenjevanjem z birokracijo in visokimi stroški.

Varnost in pravosodje sta temelj vsake demokratične družbe. Slovenija potrebuje neodvisne institucije, učinkovito pravosodje ter zaščito medijev in svobode govora, da bi preprečila zlorabe oblasti in zagotovila pravičnost za vse državljane.

6. Digitalizacija in digitalne pravice

Povežimo in zaščitimo naše državljane v digitalnem svetu

Le 47 % slovenskih državljanov ima nadpovprečno digitalno pismenost (EU: 56 %). Primanjkuje nam IKT strokovnjakov (3,8 % zaposlenosti, EU: 4,8 %, Švedska: 9 %), naša podjetja pa zaostajajo pri sprejemanju digitalnih tehnologij (19. mesto). Na Finskem spletne vladne storitve uporablja 85 % prebivalstva, vključno z 72 % starejšimi, medtem ko v Sloveniji to počne zgolj 52 % prebivalcev. In kar je še huje, ta delež med starejšimi pade na 38 %.

V luči spreminjajoče se geopolitične pokrajine moramo še bolj okrepiti prizadevanja glede digitalne avtonomije in zaščite digitalnih pravic, področja, kjer je evropsko sodelovanje nujno, vendar lahko tudi Slovenija gradi svoje kompetence in poslovne priložnosti.

To še posebej velja za našo javno upravo in javne storitve, ki bi lahko veliko pridobile s sledenjem zgledom bolj digitaliziranih vlad, kot je estonska.

Javna uprava

- ♦ Vsi postopki, ki so namenjeni državljanom, morajo postati dostopni preko spleta, z jasno in usklajeno vizualno identiteto ter navodili v več jezikih.
- ♦ Uvedba obveznih centrov za pomoč uporabnikom za vse državne urade (v več jezikih), ki bodo pomagali državljanom pri izpolnjevanju postopkov na spletu, s posebnim poudarkom na starejši populaciji.
- ♦ Uvedba dela estonskih e-vladnih pobud, vključno z elektronsko identifikacijo, s skupno digitalno platformo v izogib podvajanju in dodatnemu delu z vzdrževanjem podatkov, z varnim dostopom državljanov do svojih shranjenih podatkov ter z možnostmi za spletno glasovanje in brezpapirno poslovanje.
- ♦ Uvedba objave zaposlitev z obveznim enomesečnim obdobjem, v katerem morajo biti vsa prosta delovna mesta v javni upravi dostopna na spletu, da se zagotovi transparentnost zaposlovanja.

Javna naročila

- ◆ Implementacija ideje “javni denar, javna koda” s prednostjo za odprtokodno programsko opremo, podobno kot v brazilski zakonodaji, ki daje prednost odprtokodni programski opremi in krepi lokalno IKT industrijo.
- ◆ Uvedba minimalnih kvot za slovenske ali evropske dobavitelje pri javnih naročilih za IKT. Za temeljne sisteme naj se upoštevajo le slovenske in evropske rešitve.

Digitalne pravice

- ◆ Zagotovitev dostopa do visokohitrostnega interneta kot osnovne javne storitve in prednost 5G virtualiziranim RAN rešitvam pred infrastrukturo, temelječo na strojni opremi.
- ◆ Uvedba finskega model za deljenje frekvenc, ki omogoča oddajanje neizkoriščenih frekvenčnih pasov primarnih lastnikov licenc.
- ◆ Podpora EU pobudi za določitev lastniških pravic nad osebnimi podatki. Lastninska pravica do fizičnega premoženja že obstaja

(moja hiša, moj avto, moj pes), potrebujemo podobne pravice za digitalne osebne podatke (moj DNK zapis, moji zdravstveni podatki itd.).

- ◆ Razširitev pobude za digitalne lastninske pravice na digitalna dela in njihovo uporabo kot podatkov za usposabljanje modelov UI ter monetizacijo brez soglasja ustvarjalca.
- ◆ Podpora skupni evropski rešitvi za avtorske pravice, ki zagotavlja, da 13. člen Direktive o avtorskih pravicah glede filtrov za nalaganje vsebin vključuje zaščitne ukrepe za varstvo zasebnosti uporabnikov, svobodo izražanja in druge temeljne pravice, preden so vsebine naložene, blokirane ali odstranjene.

Varstvo potrošnikov

- ◆ Določitev potrošniških pravic za izdelke, ki so odvisni od programske opreme (npr. pametni telefoni), vključno z obveznostjo vzdrževanja programske opreme v trajanju 5–10 let, delovanje brez interneta, kjer to ne bi smelo biti potrebno za osnovno delovanje izdelka, zavrnitev prenosa podatkov prodajalcem/ tretjim osebam, možnost svobodnega spreminjanja, popravila ali odklepanja naprav.

- ◆ Uvedba pravice do dostopa do človeškega predstavnika pri “ključnih platformah storitev”, ki so opredeljene v Uredba o digitalnih trgih, v smiselnem času (npr. 48 ur) po 22. členu GDPR, za preprečevanje odločitev UI brez možnosti pritožbe.
- ◆ Uveljavitev pravice do zasebnosti z uvedbo prepovedi javnega in zasebnega prepoznavanja obrazov in sledenja v javnih prostorih, kjer od posameznikov ne moremo pričakovati polno obveščene soglasja za takšno sledenje.

Umetna inteligenca

- ◆ Podpora javnemu in odprto dostopnemu evropskemu LLM-ju (veliki jezikovni model) za evropske raziskave in podjetja, da bi lahko slovenska podjetja tekmovala z globalnimi igralci, ki razvijajo modele UI, kot so ChatGPT, Claude, Bard ali Le Chat.
- ◆ Podpora zakonodaji na evropski ravni, ki prepoveduje velikim korporacijam uporabo UI v nasprotju z javnim interesom, vključno z zasvojenostjo s prekomerno porabo vsebin (zlasti pri mladoletnikih), individualiziranim oblikovanjem cen glede na vzorce uporabe, nevarnimi delovnimi pogoji in napačnimi komentarji ali pregledi.

- ◆ Povečanje financiranja in razširitev obstoječih podpornih programov za zagonska podjetja na področju UI, za spodbujanje ustvarjanja novih podjetij v Sloveniji. Hkratno zagotavljanje močne podpore za odprtokodne iniciative, ki lahko spodbujajo inovacije, povečajo gospodarsko rast, ustvarijo delovna mesta in izboljšajo produktivnost.

Kripto

- ◆ Vzpostavitev domačega regulatornega peskovnika po vzoru Evropske infrastrukture za blockchain storitve (EBSI), ki bo podjetjem v Sloveniji omogočal inovacije in preizkušanje tehnologije blockchain v varnem okolju, ob pravni in regulativni podpori.
- ◆ Prilagoditev obdavčitve monetiziranih dobičkov iz kriptovalut obdavčitvi drugih kapitalskih dobičkov, z namenom uskladitve obdavčitve med različnimi naložbenimi razredi.

7. Kultura in šport

Stremimo k vrhunskosti in dostopnosti za vse

Slovenija sodi med države članice EU, ki za področja rekreacije, kulture in vere namenjajo nadpovprečna javna sredstva, trenutno okoli 1,5 % BDP. Uspehi v individualnih in ekipnih športih temeljijo na dobro razviti športni kulturi, ki jo želimo dodatno okrepiti in približati širšemu krogu prebivalstva.

Prav tako je slovenska kulturna scena izjemno bogata in raznolika, vendar pogosto spregledana zunaj naših meja. Potrebuje sistemsko podporo, ki bo omogočala večjo mednarodno prepoznavnost slovenskih umetnic in umetnikov ter hkrati varovala posebnosti in vitalnost domačega kulturnega prostora.

Kljub javni podpori pa še vedno obstajajo velike vrzeli. Z redno športno dejavnostjo se ukvarja zgolj 55 % prebivalstva na pragu revščine. V primerjavi z Norveško, (kjer se več kot 90 % ljudi z nižjim dohodkom redno giblje) imamo še vedno veliko prostora za izboljšavo. Prav tako je nujno povečati športno aktivnost med starejšimi državljani in državljankami. Potrebne so nadaljnje investicije v javno dostopno športno infrastrukturo in promocija zdravega življenjskega sloga med širšim prebivalstvom.

Športni objekti in dostopnost

- ◆ Priprava dolgoročnega načrta za izgradnjo športnih objektov s podobnim razmerjem storitev in objektov na prebivalca, kot ga imajo na tem področju vodilne države, kot sta Norveška in Danska. Osredotočiti se je treba na infrastrukturo, ki je dostopna vsem starostnim skupinam, različnim finančnim razmeram državljanov in ni koncentrirana zgolj v velikih mestih.

Kultura

- ◆ Zaščita alternativnih kulturnih prostorov, kot je Metelkova, pred komercializacijo in urbanizacijo. Ohraniti našo kulturo pomeni ohraniti prostore, kjer se lahko svobodno razvija.

8. Družine in mladinska politika

Več politične teže za mlade družine

Če imamo srečo, se otroci prek spletnih aplikacij in iger naučijo zgolj jezike. Pogosto pa je vsebina, ki so ji izpostavljeni, izjemno politizirana in radikalizira otroke še preden se državljanske vzgoje lotijo v šoli.

Pogosto slišimo tudi, da je Evropa starajoča celina, s prenizko rodnostjo, da bi lahko ohranjali stabilno raven prebivalstva. Ob nedosegljivo dragih nepremičninah in premalo stabilnih priložnostih za zaposlitev ne bi smelo presenečati, da letno več Slovencev zapusti državo, kot je tistih, ki se vračajo in da si nihče ne more privoščiti stabilne družine.

Volt Slovenija predlaga reforme za nepremičninski trg in trg dela. Želimo tudi ojačati glasove mladih in izboljšati pogoje za družine:

Mladinska politika

- ♦ Znižanje starosti za volilno pravico na 16 let, podobno kot v nekaterih drugih državah članicah EU.
- ♦ Zgodnejša uvedba državljanske vzgoje in etike v šolah, ki naj se začne v obdobju, ko otroci večinoma začnejo z uporabo pametnih telefonov. Ne smemo dopustiti, da politično in demokratično zavest otrok oblikujejo družbena omrežja, še preden se o tem učijo v šoli.
- ♦ Uvedba programa izmenjav za srednješolce, ki omogoča leto šolanja v drugi državi članici EU. Program nudi dijakom pomoč pri organiziranju njihovega bivanja v drugi državi, od prijave in finančne podpore, do iskanja sodelujočih šol in družin gostiteljic.
- ♦ Uvedba nabiralnikov v šolah, kjer lahko otroci pišejo in javijo različne vrste nadlegovanj in nasilja. Nekateri šole tovrstne nabiralnike že uporabljajo, vendar bi jih bilo vredno razširiti na državni ravni.
- ♦ Zagotavljanje večje tehnološke pripravljenosti šol. Poučevati moramo osnovno digitalno pismenost, vključno z načeli programiranja, delovanjem interneta in vplivom umetne inteligence na našo prihodnost.

Družinam prijazna politika

- ♦ Uvedba začetnega paketa za starše po finskem vzoru, ki vsebuje obleke, higienske pripomočke in druge potrebščine ob predpogoju, da se mame udeležujejo zdravstvenih pregledov in se starši informirajo o zdravju in izobraževanju otrok.
- ♦ Prizadevamo si za ustvarjanje gospodarskih in družbenih okoliščin za ustavitev padanja rodnosti in njeno morebitno povečanje.
- ♦ Razširitev kvalitetnih brezplačnih kosil v šolah, vključujoč tudi vegetarijansko različico.
- ♦ Zagotovitev možnosti prilagoditve delovnega časa za skrb za otroke ali starejše, brez ogrožanja kariernega razvoja, po zgledu nemškega zakona o nediskriminaciji in fleksibilnosti pri krajšem delovnem času.

Moč državljanov in upravljanje

Državljeni morajo imeti možnost vplivati na politiko tudi v medvolilnem času.

Slovenija zaostaja za večino Evropske unije, saj skoraj 60 % prebivalstva nima ali ima malo zaupanja v svojo vlado, le 15 % pa verjame, da jim politični sistem daje možnost izražanja. Gradnja zaupanja v politiko ne bo lahka naloga. Volt verjame, da bo za to potrebna radikalna transparentnost in pomembni napor za zmanjšanje korupcije na državni ravni. Poleg tega moramo povečati možnosti sodelovanja državljanov in si prizadevati, da volitve bolje predstavljajo voljo državljanov.

9. Volilna reforma

Povečajmo odpornost naše demokracije

Nedavne volitve po svetu in Evropi so pokazale, da stabilnosti in demokracije ne moremo več jemati kot nekaj samoumevnega. Od referendumov o Brexitu in vpliva Cambridge Analytica, do romunskih predsedniških volitev in vpliva TikToka: v današnjem vedno bolj sovražnem geopolitičnem okolju bi morali biti zakonodajalci pozorni na zunanje akterje in njihove poskuse manipulacij javnega mnenja. Na primeru Evrope to lahko pomeni prizadevanja zunanjih akterjev k ustavitvi evropske integracije in sejanje razdora. Demokracija ni nemočna, vendar mora postati bolj odporna in vključujoča ter se mora znati tudi braniti, po zgledu nemškega koncepta "wehrhafte Demokratie".

Predstavništvo

- ♦ Uvedbo sistema glasovanja z razvrščenimi izbirami in možnost državljanov, da na volitvah razvrstijo stranke namesto izbire ene same stranke. Če prva izbira ne doseže volilnega praga, se glas šteje za 2., 3. in nadaljnje izbire, dokler izbira ne preseže praga. S tem se izognemo situacijam, kot na predzadnjih parlamentarnih volitvah, ko je 24 % prebivalstva glasovalo za stranke, ki niso presegle volilnega praga, volilci pa so tako ostali brez politične zastopanosti.

Vključevanje

- ♦ Uvedba poštnega glasovanja. Dostopnost je prvi korak k povečanju udeležbe in vsi državljani bi morali imeti možnost glasovanja za svoje izvoljene predstavnike, ne glede na to, ali so doma ali v tujini. Vsi volivci bodo pred volitvami prejeli poštno volilne dokumente z možnostjo sledenja.

- ♦ Znatni del slovenskega prebivalstva živi v tujini in pogosto ne more voliti v državi bivanja, zato želimo uvesti volilna okrožja v tujini po francoskem zgledu, da bi zagotovili Slovencem izven slovenskih meja politični glas in zastopanost. Če tudi druge države podeljujejo polne volilne pravice brez spremembe državljanstva, dajmo slovenskim državljanom možnost, da volijo v državi bivanja ali izvora.
- ♦ Podelitev polne volilne pravice v Sloveniji državljanom EU po 24 mesecih neprekinjenega bivanja in dveh zaporednih letnih davčnih prijavah, ne da bi bila potrebna vzajemnost v izvorni državi članici. Zaveza "brez zastopanosti ni obdavčitve" kot dejavnik za privabljanje državljanov EU, da se naselijo v Sloveniji, in oblika pritiska na druge članice EU, da storijo enako.

Odpornost

- ♦ Na volitvah ne bi smeli zmagati tisti z najgloblji žepi. Prepoved kakršnekoli oblike plačanega političnega oglaševanja v spletnih medijih tri mesece pred volitvami, vključno s plačano podporo javnih oseb.

Financiranje strank

- ♦ Uvesti obvezno transparentno navedbo vseh virov dohodka za katerokoli osebo ali neodvisno entiteto (npr. združenja), ki zagotavljajo finančno ali drugo podporo eni ali več političnim strankam. Na primer: združenje si ne bi moglo najeti posojila od neznanih oseb, da ga posodi politični stranki, ali plačati oglaševanja za stranko.

10. Javna udeležba in neposredna demokracija

Dati državljanom glas zunaj volitev

Če si ogledamo zadnje tri najbolj medijsko pokrite primere javne udeležbe in neposredne demokracije – Referendum o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah (2021), preklicani Referendum o JEK 2 (2024) in Referendum o Zakonu o pomoči pri prostovoljnem končanju življenja (ZPPKŽ) (2025) – lahko jasno vidimo, da bi javnost morala imeti besedo pogosteje kot le na volitvah. Referendumi so pogosto uporabljeni tudi kot sredstvo za prikazovanje nezadovoljstva z vlado, namesto za odločanje o danem vprašanju.

Javno sodelovanje in neposredna demokracija bi lahko bili močni orodji v pravih rokah in z objektivno razpravo.

Občinska raven

- ♦ Participativni proračuni, ki so bili na prostovoljni ravni uvedeni leta 2018, naj na občinski ravni postanejo obvezni, kar bi dalo državljanom več moči in bi ustvarilo preglednost glede porabe delov občinskih proračunov.

Zbori državljanov in referendumi

- ♦ Uvedba državljskih zborov o posebnih temah, podobnih francoskemu zboru o podnebjju ali irskemu zboru o ustavnih reformah, z naključno izbranimi državljani, ki zastopajo prebivalstvo in skupaj s strokovnjaki oblikujejo zahteve in priporočila za vlado.
- ♦ Uvedba državne platforme, podobne kot na Tajvanu, ki bi omogočila odprto posvetovanje med državljani in vladami ter pomagala pri oblikovanju racionalnega soglasja o državnih temah.

11. Transparentnost in korupcija

Z radikalno transparentnostjo obnovimo zaupanje v naše institucije

Ocenjuje se, da Slovenija zaradi korupcije letno izgubi 2 % BDP. Ocena države na Indeksu zaznavanja korupcije je 56 (0 = zelo koruptivno), kjer zaostajamo za Češko, Katarjem in Bocvano. Uvrstitev je deloma posledica oslabitve našega sodnega sistema in neuspešne reforme 20 let starega zakona o preprečevanju korupcije.

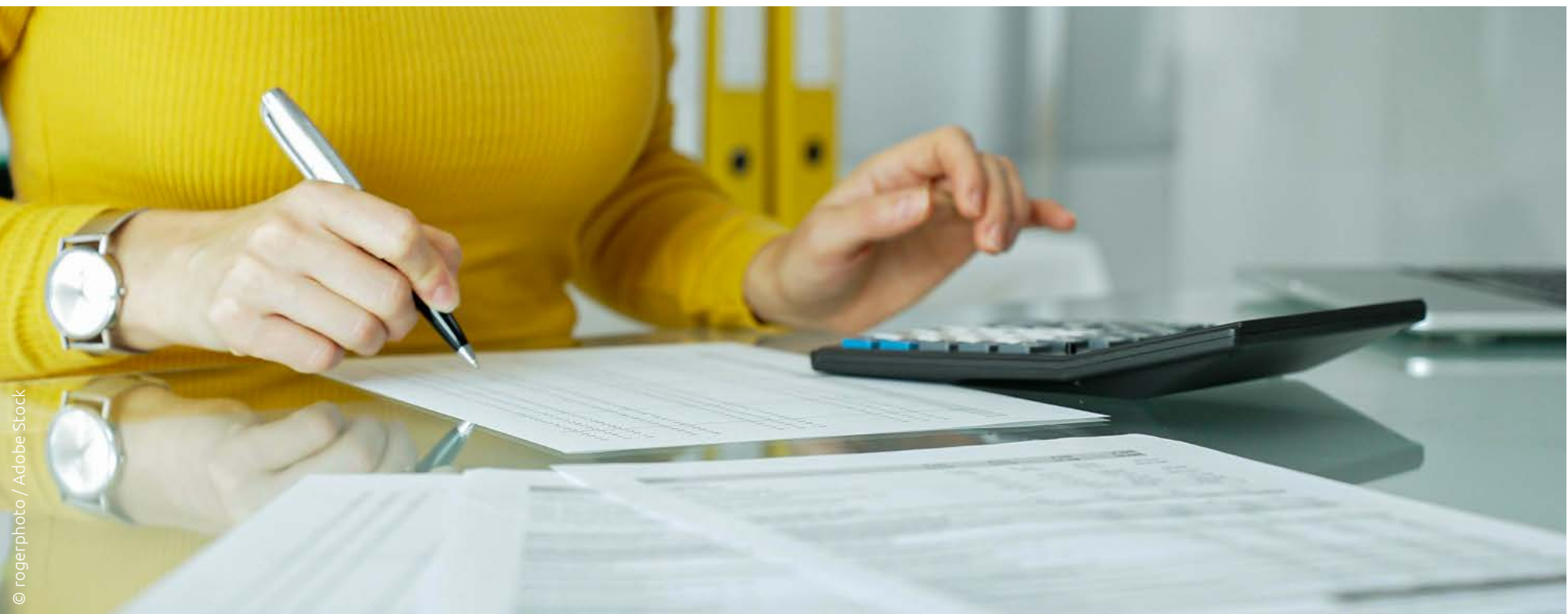
Poleg tega je ocenjeno, da 10 % ljudi v zasebnem sektorju dela na črno, država pa nima nacionalne strategije za boj proti nezakonitemu zaposlovanju. Vlada ne ukrepa dovolj učinkovito proti korupciji, nepotizmu, klientelizmu in pretirano visokim stroškom javnih projektov, kar je zmanjšalo zaupanje v javne ustanove in lahko bistveno vpliva na javno mnenje o ključnih projektih, kot je odpovedan referendum o jedrski elektrarni JEK 2.

© AlqausarBonazir / Adobe Stock

Transparentnost

- ◆ Uvedba javno-dostopnega sistema razkritja premoženja, ki zahteva letno razkritje premoženja od visokih javnih uslužbencev in izvoljenih funkcionarjev.
- ◆ Zaveza k transparentnosti in odprtosti s prehodom na sistem, ki se uporablja na Finskem, Švedskem in Norveškem, kjer se enkrat letno na "dan transparentnosti" objavi dohodek in plačani davki vseh državljanov. Začenši z javnim sektorjem in vlado, sistem pa bi se postopno razširil s prostovoljnim vključevanjem za državljane, preden bi postal obvezen za celotno prebivalstvo.
- ◆ Uvedba davčnega obračuna za državljane, podobnega avstralskemu, ki razčleni, za kaj so bili plačani davki porabljeni, in navede tudi skupni dolg in obrestna plačila za odplačevanja državnega dolga.
- ◆ Ustanovitev neodvisnega združenja, ki enkrat letno objavi poročilo o porabi javnih sredstev, podobno nemškemu "Schwarzbuch der Steuerzahler" (črna knjiga za davkoplačevalce).

Javno naročanje

- ♦ Uvedba zahteve, da vsa javna naročila potekajo skozi platformo EJN. Vsa javna naročila morajo biti objavljena dvojezično, da bi povečali dostopnost za evropske dobavitelje in transparentnost glede konkurenčnosti cen in javne porabe. Podpora javnemu naročanju s smernicami, ki zahtevajo objavo podrobnosti o postopku oddaje ponudb, o merilih in kriterijih za izbor na odprti platformi, ki naj bo dostopna in razumljiva splošni javnosti.

Nezakonite zaposlitve

- ♦ Sledenje švedskemu in belgijskemu zgledu z uvedbo bonov in davčnih olajšav za gospodinjske storitve, ki jih lahko izdajajo za to registrirana podjetja. Oba navedena primera sta pokazala, da tak ukrep zmanjša nezakonito delo s povečano konkurenčnostjo rednega dela in ima posledično pozitiven učinek na proračun.

- ♦ Razvoj sistema eVEM v enoten sistem za zaposlitev delavcev z enostavno registracijo v vse povezane sisteme, namesto poročanja večim institucijam (ZZZS, FURS).
- ♦ Vključitev pospešenih sezonskih delovnih dovolilnic v enotni sistem eVEM, da se lahko kratkoročni delavci pravilno registrirajo dan pred začetkom zaposlitve.

Upravljanje

- ♦ Omejitev vloge politikov in oseb, povezanih s politiko, v izobraževalnih ustanovah, medijih, bolnišnicah in podobnih ustanovah, za zagotovitev njihove neodvisnosti od političnega vpliva.

Neodvisnost medijev

- ♦ Medijska zakonodaja, ki bi preprečevala situacije, kot v Združenem kraljestvu, na Madžarskem, ali v Franciji, kjer posamezniki nadzorujejo velike dele zasebnih klasičnih in digitalnih medijev ter izvajajo svoj vpliv in nadzor nad javnim mnenjem.

Gospodarska renesansa

Inovativno gospodarstvo mora biti gonilo napredka družbe

Slovensko gospodarstvo raste z zdravo hitrostjo, kar je razvidno s trga dela. Naj gre za gradbeništvo, turizem, zdravstvene storitve ali IT-strokovnjake, naše gospodarstvo se zaradi polne zaposlenosti sooča s pomanjkanjem delovne sile. Razmišljati moramo o naslednjih korakih in jih načrtovati: Kako lahko izboljšamo prometno infrastrukturo, da začnemo razvijati vse regije in ne obremenjujemo zgolj Ljubljane? Kako lahko zadovoljimo energetske potrebe rastočega gospodarstva? In kako lahko še naprej zagotavljamo dohodke za celotno prebivalstvo?

Naš BDP trenutno dosega 92 % EU povprečja – potrebujemo gospodarsko vizijo za naslednje desetletje, takšno, ki nam bo omogočila preseči povprečje EU in postati ena izmed gospodarskih silnic Evropske unije.

12. Davčna politika

Povečanje proračunov in možnosti za naložbe

Trenutni proračun za leti 2025 in 2026 predvideva prihodke v višini 15 milijard evrov in odhodke v višini 17 milijard evrov, s proračunskim primanjkljajem v višini 2,6 % BDP. Prispevki EU trenutno znašajo 1,1 milijarde evrov letno, pri čemer se pričakuje, da bodo ostali stabilni vsaj do konca večletnega finančnega okvira (MFF) leta 2027.

Ker ima Slovenija že zdaj razmeroma visoko dohodninsko stopnjo, proračunske fleksibilnosti ne smemo iskati v dodatnem zviševanju davkov. Namesto tega bi morali poskušati čim bolj izkoristiti sredstva EU, večati produktivnost, privabiti usposobljene delavce k selitvi v Slovenijo in se osredotočiti na dolgoročno ustvarjanje blaginje.

Davčna reforma

- ◆ Poenostaviti davčno zakonodajo z združitvijo različnih vrst davkov na kapitalske dobičke, da bi imeli enake davčne stopnje (najemnine, kapitalski dobički, kripto).
- ◆ Znižati dohodnino, da bodo slovenske plače konkurenčne drugim državam EU, in nadomestiti izgubljeni prihodek iz dohodnine z davkom na premoženje.
- ◆ Povečati splošno olajšavo za dohodnino, da dohiti inflacijo (splošna olajšava na dohodnino).
- ◆ Znižati DDPO nazaj na 15 %, da bodo vlaganja v slovensko gospodarstvo ponovno privlačna, in zagotoviti posebne davčne olajšave za vlaganja v in za slovenska zagonska podjetja.

Stabilizacija prihodkov

- ◆ Prizadevali si bomo, da prispevki EU ostanejo vsaj stabilni tudi po letu 2027, s sodelovanjem v tekočih proračunskih pogajanjih za naslednji večletni finančni okvir (MFF) ter z blokiranjem vseh predlogov za znatno zmanjšanje proračuna EU za obdobje 2028-2034.

Povečanje prihodnjih prihodkov

- ◆ Promocija davčnega rezidentstva v Sloveniji prebivalcem drugih držav z enostavnejšim vključevanjem napotениh delavcev in zagotavljanjem vrhunskih javnih storitev za vse. Slovenija je privlačna destinacija za selitev. Visoko usposobljeni napoteni delavci, ki se odločijo za bivanje v Sloveniji, bi sčasoma povečali davčne prihodke in predstavljali potencialno bazo bodoče delovne sile za slovensko gospodarstvo.

Dolgoročno ustvarjanje blaginje in stabilnosti

- ♦ Uvedba obveznih prispevkov v drugi pokojninski steber, pri čemer zaposleni sami odločajo o višini prispevkov in razporeditvi glede na različne razrede tveganja. Uvedba privzetega razreda indeksnih skladov in omejitev nadomestila za upravljanje naložb.
- ♦ Vzpostavitev javnega pokojninskega sklada po vzoru švedskega sklada AP7 SÅfa za drugi steber pokojninskega sistema. Prispevki državljanov, ki ne izberejo ali nimajo zasebne pokojninske sheme, bodo usmerjeni v javni pokojninski sklad, pri čemer bodo naložbe prilagojene starosti – delnice do 55. leta starosti, nato pa postopno prehajanje v obvezniške sklade do upokojitve.

13. Gospodarski in industrijski razvoj

Privabljanje kvalificiranega kadra, razvoj podjetništva in dolgoročno ustvarjanje blaginje

Slovenija je strateško odlično umeščena kot most med Srednjo Evropo in Balkanom. Ima trdne gospodarske temelje, z visoko dodano vrednostjo v proizvodnji, velikim storitvenim sektorjem in dobro izobraženim prebivalstvom. BDP na prebivalca trenutno dosega 92 % povprečja EU, vendar se naše gospodarstvo sooča z več izzivi, ki bi jih morali nasloviti – od prevelike koncentracije okoli Ljubljane, do pomanjkanja delovne sile in manjšega števila zagonskih podjetij na prebivalca v primerjavi z drugimi državami članicami EU (kjer vodi Estonija, ki je ustvarila več podjetij, danes vrednih več kot 1 milijardo evrov).

Privabljanje podjetij in podjetnic/kov

- ◆ Nadaljevati z ustvarjanjem okolja, prijaznega do zagonskih podjetij, s poenostavljanjem postopkov ustanavljanja podjetij in letnega poročanja po vzoru Estonije ter z uvedbo programa Start-Up vizumov za privabljanje ustanoviteljev iz držav zunaj EU, ki bi v določenih sektorjih ustanavljali zagonska podjetja v Sloveniji.
- ◆ Poenostaviti postopkovne zahteve za skupščine delničarjev, da bi omogočili oddaljeno udeležbo, zastopanje in hitrejše ter enostavnejše izvajanje sprememb v strukturi podjetja.
- ◆ Zagotoviti dobro povezanost vseh regij (tako v smislu javnega prevoza kot digitalne povezljivosti) in podpreti vzpostavljanje kompetenčnih skupnosti ter startup inkubatorjev.
- ◆ Reformirati ZGD-1, da bo podjetjem omogočeno enostavnejše nagrajevanje in privabljanje zaposlenih, z lažjo izdajo opcij, postopnim lastniškim prenosom na

nove zaposlene (vesting) in nagrajevanjem najboljših z deležem v podjetju. To bi spodbudilo delitev dobička in zvestobo visoko usposobljenih kadrov, kar bi povečalo produktivnost.

Usposobljena delovna sila

- ◆ Uvesti osebne račune za karierno usposabljanje po zgledu francoskega Compte personnel de formation, ki omogočajo (omejene) davčno oproščene prispevke, namenjene za izobraževanje in programe usposabljanja.
- ◆ Privabiti usposobljene tuje strokovnjake z enostranskim priznavanjem akademskih nazivov za izbrane poklice, poenostavitvijo vizumskih postopkov ter zagotavljanjem podpore pri selitvi. Hitrejše možnosti pridobitve stalnega prebivališča, jezikovni tečaji in globalna prizadevanja za iskanje kadra morajo povečati privlačnost Slovenije kot destinacije za talente, saj smo trenutno na 62. mestu od 67 držav pri privabljanju visoko usposobljenih tujih delavcev.

Pospeševanje gospodarstva

- ♦ Uvesti zakon o malih podjetjih po zgledu Združenih držav Amerike, ki 25 % javnih naročil rezervira za mala in srednje velika podjetja (MSP), da jih spodbudimo k razvoju in postanejo gonilo slovenskega gospodarstva. Del tega bi bila tudi reforma postopkov javnega naročanja, ki bi zagotovila večjo preglednost in konkurenčnost.
- ♦ Prezeti ključne dejavnike uspeha nemškega "Mittelstanda" – uspešnih MSP-jev, ki predstavljajo hrbtenico nemške industrije, z dvojnimi sistemom izobraževanja za usposobljeno delovno silo, raziskovalnimi in inženirskimi združenji (na primer bavarsko avtomobilsko združenje), podporo družinskim podjetjem ter spodbudami za vlaganje v inovacije in dolgoročno rast.
- ♦ Omogočiti, da bi del vlaganj (do 30 %) v slovenske sklade tveganega kapitala in socialna podjetja postal davčno priznan kot olajšava pri davku na kapitalni dobiček.
- ♦ Uvesti 28. režim (nacionalni, širom EU, t.i. EU inc.) v Sloveniji in si na ravni EU prizadevati, da postane direktiva, ki bo podjetjem omogočala ustanovitev in delovanje po celotnem enotnem trgu EU.
- ♦ Si prizadevati za uvedbo unije kapitalskih trgov oziroma unije za varčevanje in investicije.

Rast skozi decentralizacijo

- ♦ Vlaganje v javni promet, prometno infrastrukturo in digitalno infrastrukturo (kot je opisano v ločenih poglavjih), da zagotovimo povezljivost med Ljubljano in regijami, ki jo podjetja potrebujejo za uspešno delovanje.
- ♦ Zagotoviti, da Slovenija postane vstopna točka v Evropo za prevoz blaga po omrežju TEN-T, ter dodatno povečati delež blaga, prepeljanega po železnici ali pomorskih plovniških poteh, z namenom približati se 40-odstotnemu deležu, ki ga dosega Švica.

14. Trg dela

Stabilna zaposlenost, hitrejša integracija in usposabljanje za prihodnost

Slovenija se glede brezposelnosti uvršča pod povprečje EU (November 2024: 3,9 %), razlika v plačah med spoloma pa je minimalna – zgolj 3,1 %. Vendar se za temi dobrimi številkami skrivajo številni izzivi: delovna sila se stara, nadomeščanje upokojenih delavcev pa postaja vse težje. Zaposlitve so skoncentrirane v večjih gospodarskih središčih, medtem ko podeželje od njih nima veliko koristi. Primanjkuje jasnega pregleda nad tem, katere spretnosti gospodarstvo potrebuje, medtem ko izobraženi diplomanti pogosto odhajajo v zahodno Evropo in drugam zaradi višjih plač. Poleg tega smo, od administracije do delodajalcev in družbe, togi pri vključevanju tujih delavcev, ki jih naše gospodarstvo nujno potrebuje, medtem ko druge države prav njih uspešno vključujejo, da oživijo stagnirajoče trge dela in znanja.

Pošteno plačilo

- ♦ Uvedba Francoskega modela pripravništev: Prakse naj bodo dovoljene le študentom, ki so redno vpisani v akreditirane izobraževalne ustanove. Prakse, daljše od enega meseca, morajo biti plačane po vnaprej določenem urnem nadomestilu, vajenci pa morajo prejemati enake ugodnosti kot redno zaposleni. Prakse naj bodo omejene na največ 10 % vseh zaposlenih v organizaciji, ob prehodu v redno zaposlitev pa se naj praksa šteje v poskusno delo.
- ♦ Prilagoditev kriterijev za “navidezno samozaposlitev” (Scheinselbstständigkeit): Samozaposlene osebe (s. p.) naj se prerazvrsti med zaposlene, če so izpolnjeni določeni pogoji, kot so npr. odsotnost samostojnega razporejanja delovnega časa in izvajanje dela po navodilih naročnika namesto samostojnega odločanja o izvedbi dela.
- ♦ Prehod na sistem zavarovanja Ghent za primer brezposelnosti (po skandinavskem vzoru): Uvedba sistema, v katerem del nadomestil za brezposelnost izplačujejo sindikati, s čimer bi spodbudili članstvo v sindikatih ter ustvarili pogoje za zmanjšanje deleža prejemnikov minimalne plače – ki je sicer v Sloveniji primerjalno visoka, vendar ima največji delež zaposlenih na minimalni ravni v EU.

- ♦ Nova davčna stopnja za delavce z nepolnim delovnim časom: Uvedba posebnega prispevnega razreda za delavce z nepolnim delovnim časom (delavci v kulturi, študentje, "prekarni" delavci ipd.), ki delodajalcem nalaga plačilo sorazmernega prispevka za socialno varnost do določene maksimalne količine ur na mesec ali leto, po preseženem pragu pa se takšna zaposlitev šteje za redno.

Socialna varnost za podjetnike

- ♦ Obvezno zavarovanje za primer nezmožnosti za delo: Samozaposleni (s. p.) naj bodo dolžni plačevati zavarovanje za primer poklicne nezmožnosti za delo, kar jim omogoča osnovno kritje v primeru bolezni ali nezmožnosti za delo za daljše obdobje, podobno nizozemskemu modelu. Zavarovanje naj zagotavlja dohodek vsaj v višini minimalne plače.

Integracija

- ♦ Poenostavitev pravil za napotene delavce: Ureditev statusa napotениh delavcev na način, ki omogoča lažji vstop v slovenski davčni sistem, hkrati pa omogoča, da so socialno zavarovani v državi zaposlitve. S tem se poveča davčna baza in poenostavi integracija tujih delavcev.
- ♦ Digitalizacija in poenostavitev postopkov za delovna dovoljenja: Pospešitev in digitalizacija postopkov za pridobitev delovnih dovoljenj, dovoljenj za prebivanje ter priznavanja tujih kvalifikacij, pri čemer se prednostno obravnavajo sektorji, ki se soočajo s pomanjkanjem kadra.

15. Energija

Podvojimo vlaganja v obnovljive vire in jedrsko energijo

Slovenija še vedno proizvede več kot 20 % vse energije iz premoga, kar močno vpliva na našo ogljično intenzivnost (352 g ekvCO₂/kWh), čeprav imamo 62 % nizkoogljičnih virov in 33 % obnovljivih virov. To nas postavlja daleč za skandinavske države, kjer je ta številka pod 30 g CO₂ekv/kWh. Ogljično nevtralnost moramo doseči prav v času, ko postajata industrija in vsakdanje življenje vse bolj elektrificirana. Gradnja drugega bloka jedrske elektrarne je ključna, vendar moramo hkrati močno povečati delež obnovljivih virov energije in nadgraditi elektroenergetsko omrežje, da bo bolj učinkovito, večsmerno, zanesljivo ter odporno na zunanje šoke, obenem pa zagotavljalo dostopno in cenovno ugodno energijo za gospodinjstva in industrijo.

Obnovljivi viri energije

- ◆ Pospešiti izgradnjo individualnih sončnih elektrarn z oprotitvijo plačila DDV za naprave za proizvodnjo in opreme za proizvodnjo ter shranjevanje obnovljive energije plačila DDV.
- ◆ Nadaljevati podporo namestitvam na ravnih strehah in znižati prag za obvezno namestitev sončnih panelov na ravnih strehah iz 1000 m² na 500 m².
- ◆ Poenostavitev postopkov za postavljanje sončnih elektrarn nad 1 MW na degradiranih območjih.
- ◆ Poenostaviti in pospešiti postopke za postavitev vetrnih elektrarn. Trenutno delujoče tri vetrne turbine po vsej državi so daleč pod ravno energije, ki bi jo lahko Slovenija proizvajala.

Jedrska energija

- ◆ Gradnja drugega jedrskega reaktorja (JEK2) kot čezmejno javno-zasebno partnerstvo. Več deležnikov pomeni manjše finančno breme za Slovenijo, hkrati pa več nadzora nad korupcijo in stroškovnimi presežki.
- ◆ Druga jedrska elektrarna je nujna za energetska varnost Slovenije, vendar se moramo iz napak preteklih velikih projektov nekaj naučiti.

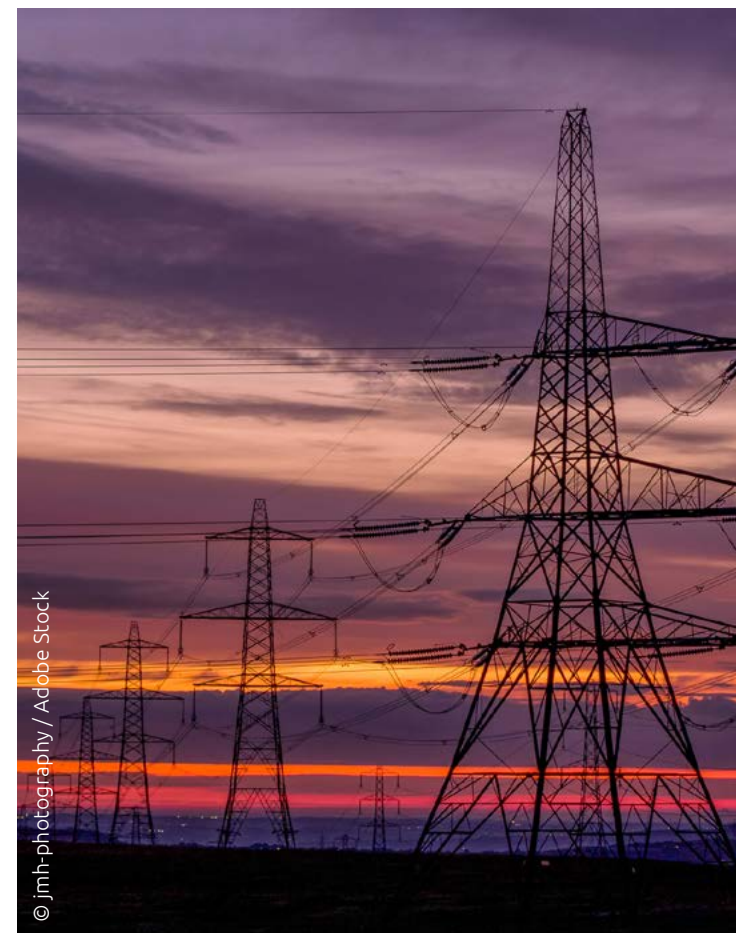
Prehod s fosilnih goriv

- ◆ Podpreti gradnjo naprav za pretvorbo odpadkov v energijo, da bi zmanjšali izvoz odpadkov, in energijo njihovega sežiga izkoristili v Sloveniji namesto v tujini.

Pametna omrežja in shranjevanje energije

- ◆ Prilagoditev elektroenergetskega omrežja za prehod iz velikih, stabilnih proizvajalcev na raznoliko mešanico manjših in večjih virov po zgledu Danske.
- ◆ Podpora namestitvi visokonapetostnih daljnovodov, sistemov za shranjevanje energije, digitalnih razdelilnih postaj in mikroomrežij za večjo učinkovitost in zanesljivost prenosa elektrike.
- ◆ Uvedba ukrepov za pametno upravljanje porabe elektrike na "zadnjih metrih", da spremenimo potrošniške navade in spodbudimo zmanjševanje porabe.
- ◆ Omogočiti dodatno izgradnjo čezmejnih visokonapetostnih povezav za zagotavljanje stabilnosti državnega in evropskega energetskega omrežja.

- ◆ Spodbujanje razvoja sistema VGI (Vehicle Grid Integration), kjer se baterije električnih vozil vključijo v energetske sistem kot dodatna shramba, omogoča lastnikom vozil dodaten zaslužek z oddajo viškov energije v omrežje ob potrebi.
- ◆ Izkoriščanje naše geografske razgibanosti za gradnjo črpalnih hidroelektrarn, ki med presežki proizvodnje vode črpajo navzgor in tako shranjujejo energijo za čas večjih potreb.

© jmh-photography / Adobe Stock

16. Promet in infrastruktura

Naj bo javni prevoz najboljši način prevoza

Medtem ko so vsi sektorji med letoma 1990 in 2022 znatno zmanjšali emisije CO₂, so emisije, povezane s prevozom, narasle za osupljivih 123%. Treba je spremeniti naš pristop: javni prevoz mora postati prednostna izbira za posameznike in delodajalce. Zaradi geografske strukture Slovenije, ki vključuje številna majhna naselja na gričevnatem ali gorskem terenu, je težko zagotoviti privlačen, pogost in hiter javni prevoz povsod. Zasebni prevoz, predvsem z avtomobilom, bo zato še vedno ohranil pomembno vlogo v celotnih vzorcih mobilnosti.

Vendar pa moramo podpreti bolj trajnostne izbire, da olajšamo obremenitev našega cestnega sistema in okolja zaradi individualnega in tovornega prevoza ter bolje upoštevati zunanje učinke, ki vključujejo tudi zvočno onesnaževanje, prometne zastoje in vplive na zdravje.

Povečana dostopnost javnega prevoza

- ♦ Ustvariti železniško in avtobusno infrastrukturo ter zanesljivost za uporabo le-teh, da se preusmeri polovica od 900.000 dnevniških voznikov na javni prevoz.
- ♦ Zagotoviti zadostne kapacitete za parkirišča z možnostjo nadaljnega prevoza (P+R) z infrastrukturo za polnjenje električnih vozil v bližini avtocest/železniških prog za nemoteno povezljivost z avtobusi in vlakih na srednje in dolge razdalje.
- ♦ Odpraviti zakonske zahteve glede minimalnega števila parkirnih mest pri novih gradnjah.

Zanesljiv usklajen vozni red javnega prevoza

- ♦ Uvesti usklajene vozne rede javnega prevoza po vsej državi, kjer bo vsaj en vlak (avtobus) ob isti minuti vsako (drugo) uro, po vzoru Švice, Nizozemske, Češke, Madžarske in Slovaške.

- ◆ Zagotoviti najmanj en vlak na uro (vedno ob isti minuti) na vseh glavnih progah. Regionalne linije se lahko zmanjšajo na en vlak na dve uri med kosilom, zvečer, ob koncih tedna in praznikih.
- ◆ Ponuditi najmanj en hitri vlak (intercity/pendolino) na uro med Ljubljano, Celjem in Mariborom, vsakih 30 minut v konicah, ter najmanj en vlak vsakih 30 minut na primestnih linijah okoli Ljubljane (Logatca, Kamnika, Litije, Grosuplja, Kranja).
- ◆ Uskladiti čase prihodov in odhodov s kratkimi prehodi med vlaki ter lokalnimi in regionalnimi avtobusnimi linijami na glavnih prestopnih točkah (Ljubljana, Zidani Most, Celje, Pragersko, Maribor, Jesenice, Pivka, Divača, Sežana, Trebnje, Sevnica).
- ◆ Uvesti usklajene medkrajevne avtobusne linije po avtocestah na povezavah, kjer železniški omrežje ne ponuja konkurenčnih časov potovanja (Postojna – Ajdovščina – Nova Gorica – Gorizia, Maribor – Murska Sobota) ter dodati te povezave v mednarodno bazo podatkov voznih redov vlakov, da bodo dostopne in rezervirane preko aplikacij skupaj z vlakom.

Mreža hitrih železnic in dodatne kapacitete

- ◆ Investirati v železniško infrastrukturo za skrajšanje potovalnih časov in zagotavljanje usklajenega integriranega voznega reda, da bodo povezave Ljubljana – Celje, Celje – Maribor, Ljubljana – Jesenice in Ljubljana – Postojna izvedene v manj kot 45 minutah.
- ◆ Ustvariti dvotirno progo, kjer je to potrebno (enotirna proga je lahko zadostna), da se omogoči en vlak na vsakih 15 minut v prometnih konicah na linijah Ljubljana – Kamnik, Ljubljana – Grosuplje in Ljubljana – Kranj, ki služijo tudi letališču.
- ◆ Vzpostaviti navezavo na omrežje TEN-T.

Izboljšana čezmejna povezljivost

Izboljšati čezmejno potovanje z zagotavljanjem najmanj enega vlaka na vsakih 2 uri za naslednje povezave:

- ◆ Ljubljana – Kranj – Jesenice – Villach (Beljak) (naprej proti Salzburgu in Münchnu);

- ◆ Ljubljana – Zidani Most – Krško – Zagreb (naprej proti Slavonskemu Brodu, Beogradu);
- ◆ Ljubljana – Celje – Maribor – Leibnitz – Graz (Gradec) (naprej proti Dunaju);
- ◆ Ljubljana – Postojna – Villa Opicina (Opčine) – Trst Letališče (naprej proti Vidmu, Benetkam).

Izboljšati regionalno čezmejno potovanje z zagotavljanjem najmanj enega vlaka na vsaki 2 uri za naslednje povezave:

- ◆ Maribor – Dravograd – Bleiburg (Pliberk);
- ◆ Sežana – Villa Opicina – Trst Centrale;
- ◆ Postojna – Ilirska Bistrica – Rijeka;
- ◆ Metlika – Karlovac;
- ◆ Rogaška Slatina – Krapina;
- ◆ Ormož – Čakovec – Mursko Središče – Lendava;
- ◆ Hodoš – Zalaegerszeg;
- ◆ Jesenice – Villach (Beljak) (1 vlak na uro);
- ◆ Maribor – Spielfeld-Strass (1 vlak na uro);
- ◆ Nova Gorica – Gorizia Centrale (Gorica) (1 neposreden avtobusni prevoz na uro);
- ◆ Dobova – Zaprešić – Zagreb (1 vlak na uro, vsakih 30 minut v konicah).

Letalska povezljivost

- ◆ Zagotoviti, da je Letališče Jožeta Pučnika povezano s hitro železnico in enostavno dostopno iz vseh regij. Poslovno prijazno okolje, ki presega meje Ljubljane, mora vključevati tudi dostopnost in povezljivost za zračni promet.
- ◆ Nadalje razvijati zračno povezljivost Slovenije z iskanjem koncesionarja za mariborsko letališče in njegovim razvojem v vozlišče nizkocenovnih letalskih prevoznikov (LCC).
- ◆ Analizirati možnosti za ustanovitev slovenske nacionalne letalske družbe v okviru javno-zasebnega partnerstva, da bi še dodatno izboljšali zračno povezljivost Slovenije.

Zmanjšanje tranzitnega tovornega prometa in onesnaževanja

- ◆ Vzpostaviti železniške povezave “rolling highway” za prevoz tovornih vozil po železnici v sodelovanju s sosednjimi državami članicami, da bi ponudili privlačne daljše poti, kot so Salzburg – Zagreb, Benetke-Zagreb, Fernetiči-Budimpešta ali Koper-Dunaj.

- ◆ Ko bo to vzpostavljeno, narediti uporabo teh povezav obvezno za tovornjake, ki nimajo končne destinacije v Sloveniji, da bi zmanjšali tranzitni tovorni promet na cestah.

Boljša kolesarska mreža

- ◆ Podpreti gradnjo bolj napredne kolesarske infrastrukture, začeti pa z vsemi večjimi mesti, pri tem pa se opirati na izkušnje držav, kot je Nizozemska.
- ◆ Uvesti strožje zakone, ki zahtevajo, da se kolesarska infrastruktura posodobi vsakič, ko se izboljša cesta, da sledimo najnovejšim kolesarskim standardom.
- ◆ Povezati tri proge omrežja Eurovelo z glavnimi slovenskimi turističnimi destinacijami, da omogočimo obiskovanje teh destinacij s kolesom. Kar zadeva kolesarsko infrastrukturo, smo v velikem zaostanku, in bi si morali prizadevati za povečanje potenciala bolj trajnostnega turizma.

17. Teritorialno načrtovanje in kohezija

Ustanovitev regij za enakost gospodarskih priložnosti

Slovenija je ena izmed najbolj centraliziranih držav v Evropski uniji. Čeprav ima centralizacija določene prednosti, prav tako prinaša številne negativne izzive. Ljubljana iz vseh ostalih regij srka zaposlitvene možnosti in z njimi mlade in nadarjene, medtem ko se ostale regije spreminjajo v spalna naselja brez resnih gospodarskih dejavnosti. Hkrati pa Ljubljana trpi zaradi vse bolj nedostopnih stanovanj in konstantnih prometnih zastojev.

Naša Ustava zahteva vzpostavitev regij, česar v zadnjih 30 letih še vedno nismo uresničili. Da bi podprli in uravnotežili razvoj po celotni Sloveniji, od prometne infrastrukture do javnih storitev, predlagamo:

Regionalna avtonomija in gospodarski razvoj regij

- ◆ Skozi dialog z regionalnimi deležniki uvesti regije, kot dodatno upravno raven in začeti proces decentralizacije.
- ◆ Uvesti postopen proces prenosa pristojnosti, ki ne spadajo pod nacionalno ali lokalno odgovornost, na regionalno raven. Regije morajo imeti jasno določene namene in odgovornosti, ki temeljijo na načelu subsidiarnosti. Vsak prenos pristojnosti mora vključevati ustrezna finančna sredstva za izvajanje – ne samo z nakazilom sredstev, temveč z zagotovitvijo davčne avtonomije regij.
- ◆ V okviru te reforme prenoviti tudi občine, poenostaviti njihovo upravo in jih združiti, kjer ima to smisel.

Teritorialna kohezija in financiranje

- ◆ Uvesti sistem podoben nemškemu "Länderfinanzausgleich", ki predvideva finančne prenose za uravnoteženje razlik med regijami v prehodnem obdobju.

- ◆ Tako kot v drugih državah bi morale biti regije odgovorne za evropska kohezijska sredstva. Neposreden dostop do teh sredstev bi omogočil začetno vlaganje v razvojne projekte vseh vrst – od infrastrukture do kulture in turizma.

Povezljivost za gospodarski razvoj

- ◆ Zagotoviti, da imajo vse regije dovolj možnosti za gospodarski razvoj (npr. z izboljšanjem tovornega in potniškega železniškega prometa), da se začnejo oblikovati gospodarski grozdi z delovnimi mesti z visoko dodano vrednostjo in dostopnostjo do Ljubljane.
- ◆ Z zanesljivim javnim prevozom začeti s selitvijo državnih organov in izobraževalnih ustanov po državi. Kampusi Münchenske univerze so lahko akademski primer – nekateri so oddaljeni več kot 50 km.

18. Kmetijstvo in gozdarstvo

Trajnostno, a donosno kmetijstvo

Kmetijska zemljišča predstavljajo 36 % površine Slovenije, gozdovi pa kar 61 %. V državi je približno 70.000 kmetij, od katerih je veliko postavljenih na zahtevnem terenu z nizko donosnostjo v primerjavi s povprečjem v EU. Eden od razlogov za to je zgodovinsko ozadje – številni delavci so bili vključeni v kmetijsko-industrijski sistem, medtem ko so kmetijske površine pogosto služile le za namen samooskrbe. To je privedlo do razdrobljenosti in majhnega povprečnega obsega kmetij (6,9 ha), ki jih je težko obdelovati dobičkonosno.

Tudi gozdovi so zelo razdrobljeni (cca 410.000 lastnikov in povprečna velikost posesti 3,2 ha) in čeprav ima Slovenija med evropskimi državami eno najvišjih pokritosti z gozdovi, njihovo vzdrževanje predstavlja izziv. Podnebne spremembe bodo zahtevale še bolj prilagodljivo gospodarjenje z gozdovi, da zagotovimo dolgoročno vzdržnost naših gozdnih ekosistemov.

Podpora neposredni prodaji kmetijskih izdelkov

- ◆ Podpreti vzpostavitev javnih menz v urbanih središčih, ki se oskrbujejo pri lokalnih kmetih in pripravljajo zdrave jedi. Ker se trend obrača stran od kuhanja v prid spletnemu naročanju hrane, tega trga ne smemo prepustiti verigam hitre prehrane, temveč ustvariti slovensko blagovno znamko, ki podpira distribucijo lokalnih kmetijskih pridelkov in zdravo kulinariko.
- ◆ Poskrbeti, da imajo vse slovenske kmetije možnost prodaje svojih sezonskih in regionalnih izdelkov prek naročniških košaric in lokalnih tržnic. Ustvariti spletno stran, ki ponuja pregled vseh lokalnih tržnic po državi (lokacija, dnevi, ure) za domačine in turiste.

Alternativni viri prihodka za kmetije

- ◆ Podpreti razvoj in širitev kmečkega turizma po vzoru italijanske pobude po celotni Sloveniji (v povezavi s predlaganimi izboljšavami kolesarske infrastrukture), da se kmetijam zagotovijo dodatni prihodki in razvije turizem po celi državi.
- ◆ Vzpostaviti organ po vzoru francoskega Safer v vsaki regiji, ki lahko prednostno odkupi kmetijska in gozdna zemljišča z namenom ustvarjanja večjih, donosnejših kmetijskih enot.
- ◆ Oceniti izvedljivost agro-voltaike z vzpostavitvijo pilotnih projektov za razumevanje možnosti sočasnega kmetovanja in proizvodnje električne energije.
- ◆ Podpreti slovensko tradicijo in znanje čebelarstva z iskanjem načinov za obnovo populacij, izgubljenih v zadnjih desetletjih ter krepitvijo znanja in zmogljivosti za rast in izvoz čebeljih družin.

Naslednja generacija kmetov, rastlin in tehnologij

- ◆ Začeti obravnavo erozije prsti. Slovenija je tretja v Evropi po ocenjeni eroziji prsti na hektar, zato bo upravljanje kakovosti tal pomembno tudi za produktivnost kmetij. Uporabiti razpoložljiva sredstva na ravni EU, kot so sajenje živih mej za zaščito pred vetrom (npr. burjo) in podpreti gojenje stročnic (detelja, lucerna, grah, bob, soja), ki ugodno vplivajo na razvoj tal in zadrževanje dušikovih spojin.
- ◆ Podpreti uvajanje tehnologij, ki avtomatizirajo kmetijstvo, spremljajo stanje tal in rastlin ter uporabljajo podatke in napovedne algoritme za optimizacijo porabe vode in kmetijskih praks (digitalno in precizno kmetijstvo).
- ◆ Sodelovati z Nizozemsko, drugo na svetu po izvozu kmetijskih proizvodov, da bi pridobili znanje in izkušnje za primerljivo povečanje produktivnosti.

- ♦ Razviti izobraževalne vsebine in učne priložnosti za vse, ki dedujejo ali se odločijo za prevzem kmetije, da jim zagotovimo potrebno znanje in spodbude za uspešno vodenje kmetij. To vključuje gradnjo podeželskih učnih centrov, podporo formalnemu izobraževanju prek sistema kmetijskih šol ter zagotavljanje spletnih vsebin za podporo učenju.

Gozdovi, odporni na podnebne spremembe

- ♦ Prilagoditi gospodarjenje in vzdrževanje gozdov rednim ekstremnim vremenskim dogodkom (suše, močne padavine, plazovi) ter razviti ukrepe za zaščito gozdov v teh spremenjenih razmerah, vključno s sajenjem odpornejših vrst in pogozdovanjem primernih območij.
- ♦ Povečati ozaveščenost o bolj aktivnem gospodarjenju z gozdovi med lastniki s pomočjo izobraževalnih vsebin in podpore za vključevanje v gozdarska združenja.

19. Turizem

Trajnostni turizem, ki vključuje celo državo

V letu 2024 naj bi turizem dosegel raven pred pandemijo, prispeval 5,4 % k BDP (8,5 % s posrednimi učinki) in zaposloval približno 8 % slovenskega prebivalstva. Večina proračuna za turizem v višini 63,3 mio € (2022) prihaja iz programov NextGenEU in ReactEU za zelene/digitalne/trajnostne infrastrukture in destinacije. Strategija slovenskega turizma 2022-2028 se osredotoča na kakovosten turizem.

A glede na razpoložljivost v najbolj obiskanih turističnih krajih, se zdi, da nekateri deli Slovenije ne služijo več svojim prebivalcem: mestna središča se komercializirajo, cene so prilagojene denarnicam turistov in ne razpoložljivemu dohodku Slovencev. Stanovanja niso več dostopna zaradi kratkoročnih najemov, ki zmanjšujejo število dolgoročno dostopnih bivališč. Da bi se izognili usodi evropskih metropol, kot sta Benetke ali Barcelona, ki se že soočata z negativnimi posledicami pretiranega turizma in izrinjanjem lokalnega prebivalstva, želi Volt ponovno preučiti cilje naše turistične strategije in jih prilagoditi trajnostnim ciljem.

Ohranjanje značaja slovenskih mest

- ♦ Uvedba kvot za nekomercialni prostor in podpreti neturistične dejavnosti v ključnih turističnih območjih, da se zagotovi dostopnost za lokalne prebivalce in ohrani raznolikost gospodarskih dejavnosti v urbanih središčih.
- ♦ Zagotavljanje brezplačnega javnega prevoza za turiste, ki bivajo na obrobju mestnih središč in v predmestjih.

Regionalizacija turizma

- ♦ Okrepitev prizadevanj za uravnotežen razvoj turizma po vsej Sloveniji, z razvojem turističnih destinacij v vzhodni Sloveniji.

Preprečevanje prekomernega turizma

- ♦ Določitev "trajnostne zgornje meje" števila obiskovalcev. Še posebej, če bo Slovenija še naprej sledila Hrvaški kot državi EU z najvišjo rastjo mednarodnih turističnih potovanj na 1.000 prebivalcev (1995–2022: Hrvaška +1120 %, Slovenija +400 %).

Trajnostni prevoz

- ♦ Spodbujanje trajnostnega turizma. Ne le znotraj Slovenije, temveč tudi trajnostno potovanje v državo in nazaj. Z zanesljivo prometno infrastrukturo bi moral biti obisk naše države in vseh večjih turističnih destinacij mogoč z vlakom in javnim prevozom, brez potrebe po uporabi avtomobila.
- ♦ Razviti povezavo Postojna–Rupa tako za avtocestni tranzit s Hrvaške do Postojne kot tudi za turistični razvoj, da bi spodbudili postanke v vaseh ob tej poti.

Globalno ravnovesje

Čas je, da Evropa postane globalni akter in prevzame svoj del odgovornosti za reševanje skupnih izzivov

Ne glede na to, ali govorimo o obrambi, zunanji politiki ali migracijah, se Slovenija, tako kot številne druge članice EU, pogosto znajde v položaju, kjer mora odgovornosti prevzemati sama, namesto da bi jih delila in reševala s sodelovanjem na evropski ravni.

V vse bolj napetem in negotovem geopolitičnem okolju Volt verjame, da je evropsko povezovanje pomembnejše kot kdajkoli prej. Le z medsebojno pomočjo, solidarnostjo in čezmejnimi sodelovanjem lahko Evropa učinkovito odgovori na izzive sedanjosti in prihodnosti.

20. Podnebne spremembe in civilna zaščita

Čas je, da zmanjšamo naš ekološki odtis in se prilagodimo na prihajajočo podnebno krizo

Čeprav je Slovenija zelena in bujno porasla država, ji onesnaženje in posledice podnebnih sprememb niso neznanka. Škoda zaradi poplav leta 2023 znaša 16 % BDP, leta 2024 pa se je Slovenija komaj izognila podobno močnim deževjem, ki so prizadela naše severne sosede. Naj gre za vročinske valove, poplave ali druge ekstremne naravne nesreče – preventiva in blaženje učinkov postajata ključna, če želimo ohraniti naš način življenja v svetu, zaznamovanim s podnebnimi spremembami.

Naša prizadevanja morajo potekati vzporedno z zmanjšanjem našega ekološkega odtisa. Letno neposredno za posedicami onesnaževanja zraka umre okoli 180.000 ljudi. Čeprav je le majhen del teh smrti zabeležen v Sloveniji, smo še posebej prizadeti zaradi naše geografske lege, prevelike odvisnosti od osebnih vozil ter ogrevanja na drva.

Prav tako moramo pripraviti prebivalstvo na prihajajoče nesreče. Odlično tradicijo prostovoljnega gasilstva in civilne zaščite je potrebno razširiti in modernizirati ter investirati v bolj zmogljivo protipoplavno in požarno infrastrukturo. Le tako bomo lahko minimizirali katastrofalne posledice podnebnih sprememb na domačih tleh.

Onesnaženost zraka

- ◆ Zagotovitev finančne spodbude za zamenjavo preostalih peči na premog ali les z bolj čistimi ogrevalnimi sistemi za zmanjšanje onesnaženosti zraka v podeželskih skupnostih.
- ◆ Uvedba davka na vozila z visokim ogljičnim odtisom v mestnih območjih v obdobjih povečane onesnaženosti zraka.

- ◆ Namestitev merilnikov kakovosti zraka, podobnih merilnikom hitrosti, ki prikazujejo raven kakovosti zraka za dvig ozaveščenosti prebivalstva.
- ◆ Uvedba kolesarskega dodatka za prihod na delo s kolesom, po vzoru Nizozemske, Belgije in Francije, kjer je mogoče uveljavljati davčno olajšavo glede na prevožene kilometre.
- ◆ Slediti zgledu Norveške in v naslednjem desetletju bistveno zmanjšati prodajo novih dizelskih in bencinskih avtomobilov ter zagotoviti spodbude za vlaganje v polnilno infrastrukturo za električne avtomobile.

Preprečevanje požarov

- ◆ Vlaganje v upravljanje krajine z namenom preprečevanja gozdnih požarov z uporabo paše živine in drugih sredstev za čiščenje gozdov, upravljanja rastja ter zagotavljanja dostopnosti gozdnih cest in zdrave mešanice gozdov.
- ◆ Izgradnja zgodnjega opozorilnega sistema za gozdne požare z uporabo rojev brezpilotnih letal za spremljanje gozdov. Takšen sistem bi bil uporabljen tudi za nadzor nad nezakonito sečnjo.

Preventiva

- ◆ Nadaljevanje prizadevanj za zavarovanje vodnih poti in okolice pred ekstremnimi padavinami in poplavami, vključno z načrtovanjem ustreznih zadrževalnih kapacitet in vzdrževanjem rečnih strug. Dunaj je leta 2024 pokazal, kako dolgoročno načrtovanje in naložbe učinkovito ščitijo pred poplavami, ki se zgodijo enkrat na 1000 let. Tudi Ljubljana in druga mesta bi morala imeti podobne varnostne sisteme.
- ◆ Zaostritev gradbenih predpisov v območjih z visokim poplavnim tveganjem. Z neprestanimi prilagoditvami moramo zmanjšati bodoča tveganja za prebivalce in lastnino.
- ◆ Uvedba rednih simulacijskih vaj za ekstremne naravne pojave v šolah (poplave, požari, potresi), ki so pogoste v šolah v Združenih državah Amerike.
- ◆ Podpora Civilni zaščiti pri ponudbi tečajev za pripravljenost na podnebne spremembe, podobno kot pri tečajih prve pomoči. Državljanje je potrebno obvestiti, kako reagirati, se izogibati varnostnim tveganjem in kako pomagati v primeru naravnih nesreč. Zagotoviti spodbude za državljane, da sodelujejo na teh tečajih in aktivno sodelujejo v kateremu koli od prostovoljnih združenj (gasilci, civilna zaščita itd.).
- ◆ Zagotoviti, da lahko naše interventne službe delujejo tudi v sosednjih državah in drugih članicah EU. Potrebno je skupno načrtovanje na evropskem nivoju in medsebojna pomoč v primeru naravnih katastrof ter ojačati delovanje Mehanizma Unije na področju civilne zaščite.

Civilna zaščita

- ◆ Uvedba ocenjevanja odpornosti na potrese in potresno razvrščanje, podobno kot na Japonskem, za nove in obstoječe stavbe ter podpora nadgradnji obstoječih struktur, da dosežejo vsaj minimalno raven odpornosti na potrese, s poudarkom na potresni odpornosti civilne infrastrukture.

21. Zunanja politika

Gradnja Evropske unije, ki bo lahko zastopala države članice na zunanjepolitičnem parketu

Če želimo, da Evropska unija postane resen globalni politični akter, mora biti zunanja politika, skupaj z obrambo in varovanjem zunanjih mej, kompetenca Evropske unije. Potrebujemo tudi skupne institucije, ki bodo omogočale odločnejše in hitrejše ukrepanje.

Zunanja politika

- ♦ Določiti zunanjepolitična načela Slovenije, kjer pričakuje podporo Evropske unije, ko ta deluje kot naš zastopnik v zunanji politiki, ter postopke za upoštevanje našega stališča. Dovoliti EU, da zastopa Slovenijo pod pogojem, da se upoštevajo ta načela. To vključuje predstavljanje Slovenije in drugih držav članic EU v Varnostnem svetu ZN, da lahko EU začne zastopati države članice na mednarodni ravni.

- ♦ Predlagamo, da Evropska unija uradno preimenuje funkcijo visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko v ministra ali komisarja za zunanje zadeve, kar bi okrepilo jasnost in politično težo skupnega nastopa.
- ♦ Združevanje diplomatskih storitev manjših držav članic. Predlagamo, da manjše članice EU združijo veleposlaniške in konzularne storitve za svoje državljane, ki živijo v tujini, v okviru skupnega "veleposlaništva EU". To bi povečalo učinkovitost, zmanjšalo stroške in ponudilo evropskim prebivalcem, da dostopajo do diplomatskih storitev v več državah.

Širitev EU

- ♦ Slovenija naj se zavzame za trdno zavezo Evropske komisije k postopni integraciji držav kandidatki in hkrati podpre uvedbo glasovanja s kvalificirano večino na tem področju. Namesto sedanjega sistema, kjer je treba izpolniti vse pogoje naenkrat, naj novi pristop omogoča, da države že med pristopnim procesom pridobijo določene koristi, kot je dostop do evropskih programov ali trga v zameno za konkretna izpolnjena merila. S tem bi spodbudili bolj dinamičen pristop k širitvi EU, obenem pa jasno določili, da neizpolnjevanje pogojev pomeni tudi izgubo teh privilegijev.

Mednarodni red

- ◆ Zagotoviti, da EU zagovarja demokracijo, mirno sožitje, pravico do samoodločbe in spoštovanje mednarodnega prava s primarnostjo nad nacionalnim pravom.
- ◆ Zavzemanje za neprekinjeno podporo Ukrajini na ravni EU in sankcije proti vladam, ki kršijo zgoraj omenjena evropska načela (vključujoč npr. Gruzijo in Izrael).
- ◆ Izpolnjevanje evropskih obveznosti do NATO in hkrati razvijanje alternativnega evropskega varnostnega sistema, ki nas bo pripravil na potencialni odhod ZDA iz zavezništva, in obenem razvijal EU kot samostojnega geopolitičnega akterja.

Razvojna pomoč

- ◆ EU naj prevzame upravljanje zunanje mednarodne razvojne pomoči od držav članic. 70 % proračuna Slovenije za razvojno pomoč že gre preko EU, integracija pa bi povečala učinkovitost in prepoznavnost naših razvojnih programov.

- ◆ Zavezati EU k nadaljnji finančni podpori Zahodnega Balkana v ključnih sektorjih, ki bodo pripomogli k integraciji v EU.
- ◆ Zavezati EU, da se del razvojne pomoči uporabi za ustvarjanje legalnih poti priseljevanja v EU in programov usposabljanja zunaj EU s poudarkom na veščinah in jezikovnih spretnostih, potrebnih v Sloveniji in na Balkanu.

Mednarodni odnosi

- ◆ Zagotoviti finančna sredstva in podporo za razširitev naše mreže pobratenih mest s posebnim poudarkom na manjših slovenskih mestih in vzpostavitvi mestnih povezav po balkanskih kandidatkah za članstvo v EU. Ne smemo podcenjevati vpliva decentraliziranega sodelovanja in državljanov, ki ustvarjajo jedro čezmejnih povezav, ki bodo sčasoma olajšale in pospešile prehod v članstvo v EU.
- ◆ Tesnejše gospodarsko in diplomatsko sodelovanje s Hrvaško (skupne nabave za obrambo, podpora prizadevanjem za priseljevanje) v zameno za priznanje arbitražne odločitve o sporu o meji med Slovenijo in Hrvaško.

22. Azil in priseljenci

Nadzorovanje priseljevanja in integracija za izpolnitev naših gospodarskih potreb

Leta 2023 je Slovenija registrirala 60.000 nezakonitih vstopov. 58.000 jih je želelo zaprositi za zaščito, vendar jih je to storilo le 7200. 5500 prošenj je bilo sprejemljivih, 4400 odločb je bilo sprejetih, pri čemer je bilo več kot 4000 odločb po Dublinski uredbi, ki zahteva, da prosilci za azil zaprosijo za azil v članici, skozi katero so prej vstopili v Evropsko unijo.

Dublinska uredba ureja katera država je pristojna za reševanje prošenj za azil. Ne glede na to v kateri članici EU zaprosi za azil, bi naj postopek (v večini primerov) prevzela prva država članica preko katere je prosilec vstopil na teritorij Unije.

Skupaj je le 130 prosilcev dejansko prejelo zaščito za bivanje v Sloveniji leta 2023.

Če pogledamo neto migracije, je leta 2023 prispelo 33.000 prebivalcev (za 20 % manj kot prejšnje leto), pri čemer je bila najpogostejša država izvora Bosna in Hercegovina s 6000.

Medtem je 22.000 prebivalcev državo zapustilo. Slovenija se sooča z enakimi izzivi kot vse članice EU. Z rodnostjo 1,55 otroka na žensko smo daleč pod ravno 2,1 otroka na žensko, ki je potrebna za ohranjanje stabilnega prebivalstva in delovne sile. Obenem Slovenija ne privlači dovolj usposobljenih priseljencev, saj je na 62. mestu od 67 držav v zaposlovanju, medtem ko naša izobražena delovna sila odhaja v druge članice EU zaradi pomanjkanja delovnih priložnosti in višjih plač.

Za Volt ta situacija predstavlja dva izziva:

1. Kako lahko preidemo na upravljanje s priseljevanjem na ravni EU – z enotnim sistemom za preprečevanje ponavljajočih se prošenj, odstranitvijo nepotrebne birokracije in nepravilnih zavrnitev? Vsaka članica bi morala prevzeti svoj delež bremena in prispevati k zmanjševanju nezakonite migracije z vzpostavitvijo zakonitih poti migracije na podlagi dejanskih potreb naše delovne sile.
2. Vzdržnost trajnega razvoja slovenskega gospodarstva in stabilnost socialnih sistemov ob postopnem upadanju prebivalstva, izseljevanju izobraženih delavcev in nesposobnosti privabljanja visoko kvalificiranih delavcev iz tujine.

Azil

- ◆ Zagotoviti, da so vse osebe, ki nezakonito vstopajo, registrirane v bazi podatkov Eurodac ter v sistemih SIS in VIS EU, da pomagajo slediti nezakonitim gibanjem. Slovenija lahko prispeva k zmanjšanju upravnega bremena med članicami in s tem odvrča od nezakonitega vstopa v državo zaradi strahu pred registracijo.
- ◆ Zavrnitev vseh prošelj za azil, če je postopek že v teku v drugi članici, in poenostavitev dublinskih odločb. Odločbe bi morale biti skorajda takojšnje, da bi olajšali administracijo in razbremenili nastanitvene zmogljivosti. Informacije o odločbah naj bodo na voljo drugim članicam EU, v izogib ponovni presoji prošelj v več državah.
- ◆ Zaveznanje za revizijo Dublinske uredbe, ki bi EU predal odgovornost za centralno obravnavo vseh prihodov, pri čemer bi članice prispevale finančna sredstva in nastanitvene zmogljivosti glede na svojo velikost in zmogljivosti. Potrebno je poiskati druge članice, ki bi podprle takšno pobudo, in prispevati potencialni slovenski delež v takem sistemu.
- ◆ Zahtevati usklajeno definicijo na ravni EU, da bi prošnje za azil temeljile na enakih predpostavkah po vsej Evropi.

Migracija in integracija

- ◆ Ustvariti zakonite migracijske poti izven Evrope v Slovenijo z uvedbo programa sponzoriranja delovnih viz, ki podjetjem v sektorjih, kjer primanjkuje kvalificirane delovne sile, omogoča sponzoriranje delovnih viz na podlagi sistema Modre karte EU. Omejiti obseg na srednjo ali visoko izobraževanje in zagotoviti spolno ravnovesje prihajajočih.
- ◆ Pospešiti postopek za azil, če prosilec najde redno zaposlitev in se prijavi za delovno vizo.
- ◆ Izkoristiti trend oddaljenega dela za privabljanje visoko plačanih mobilnih državljanov EU, da se trajno preselijo v Slovenijo in postanejo slovenski davčni rezidenti. Poenostaviti priznavanje napotnih delavcev, možnosti integracije in demokratičnega sodelovanja v delovnem okolju.
- ◆ Preprečiti nastanek zaprtih sosesk in getov z uvedbo minimalne in maksimalne omejitve za število socialnih stanovanj v krajevni skupnosti, aktivnim upravljanjem naseljevanja iz držav izven EU in zagotavljanjem trajnostne mešanice stanovanjskega fonda po vsej državi.

- ♦ Razširiti sredstva, na voljo za integracijo priseljencev: tečaji jezika, pomoč pri naselitvi, kulturni tečaji za vse, ki se naselijo v Sloveniji. Za priseljence izven EU bi morali dovoljenje za stalno prebivanje in razširitve tega dovoljenja, kot je združevanje družin, pogojevati z znanjem jezika, finančne samozadostnosti in integracije v slovensko družbo.
- ♦ V primeru družinskega združevanja uporabiti elemente danske politike “24ih let”, zagotoviti splošno izobraževanje za partnerje, ki prihajajo v Slovenijo, in enako pogojiti dolgoročna dovoljenja za bivanje z jezikovno spretnostjo, družbeno integracijo in finančno samozadostnostjo.

Zaščita meja

- ♦ Zavzeti se, da bi Evropska unija in Frontex soodgovorno upravljala zunanje meje Slovenije ter spodbujati prehod na sistem, v katerem bi EU in države članice skupaj prevzele odgovornost za vse zunanje meje in obdelavo prihodov. Varovanje ene skupne meje bi bilo logistično in cenovno veliko učinkoviteje.

23. Obramba

Integracija in priprave za ustanovitev evropske vojske

Slovenija se še vedno sooča z izzivom izpolnjevanja obveznosti glede obrambnih izdatkov, saj trenutno namenja 2,04 % BDP za obrambo, kar je sicer več od predhodnjega cilja 2 % BDP, vendar občutno manj od novega cilja 3,5 % BDP za neposredne vojaške izdatke. K temu je še potrebno dodatno upoštevati cilj 1,5 % BDP za širšo odpornost.

Z okoli 7300 aktivnimi pripadniki, ki večinoma služijo v kopenskih enotah ter manjšem pomorskem segmentu, je naša vojska razmeroma majhna. Da bi zagotovili učinkovito obrambno sposobnost, je ključno, da vzpostavimo dobro organizirano, usposobljeno in sodobno opremljeno vojsko.

Kljub temu obstajajo omejitve glede tega, kaj lahko kot posamezna država dosežemo. V luči trenutne geopolitične realnosti je sodelovanje z evropskimi in zavezniškimi partnerji v NATO nujno za oblikovanje skupne obrambne strategije. Operativna interoperabilnost mora biti osrednji cilj slovenskih prizadevanj, saj nas krepitev evropske obrambe postavlja v položaj, kjer lahko postanemo integralni del skupne evropske obrambne strukture.

© EU/COM / Wikimedia Commons

Volt Slovenija zagovarja usmeritev Slovenije k večjemu sodelovanju pri oblikovanju evropske vojske ter povečanju obrambnih investicij, da bi zagotovili večjo varnost in odpornost države ter Evropske unije.

Naložbe

- ◆ Slovenija mora povečati svoje vojaške izdatke na 5 % - 3,5 % za direktne obrambne investicije in 1,5 % za investicije v odpornost, pri čemer ne sme biti poudarek zgolj na neposrednih obrambnih investicijah, temveč tudi na strateških izboljšavah infrastrukture. Razvoj železniškega omrežja bi imel dvojno korist – omogočil bi boljšo mobilnost vojaških enot, hkrati pa prispeval k posodobitvi in razširitvi nacionalne transportne mreže, kar bi koristilo tako civilnemu kot vojaškemu sektorju.

Nabava

- ◆ Prizadevati si pridobiti vsaj eno dodatno državo članico EU za začetek pobude za skupna javna naročila na vseh področjih z namenom zniževanja stroškov. To bi zagotovilo večjo stroškovno transparentnost, hkrati pa bi slovenskim obrambnim

podjetjem omogočilo dostop do sredstev iz Evropskega obrambnega sklada (EDF), ki zahteva sodelovanje vsaj dveh držav pri razvojnih projektih.

- ◆ Sodelovanje v in črpanje sredstev iz Mehanizma SAFE.
- ◆ Pri nabavi opreme se je treba zavezati k nakupom skladnim s standardi NATO, pri čemer je potrebno dati prednost slovenskim in evropskim dobaviteljem, za nadaljnji razvoj in podporo nacionalnemu in evropskemu obrambnemu sektorju. Zavzemamo se za uveljavitev pravila, da mora biti vsaj 65 % posameznega kosa vojaške opreme proizveden v EU oz. izbranih tretjih partnerskih državah. Poleg tega morajo vsa slovenska podjetja, ki sodelujejo pri obrambnih nabavah, imeti možnost samostojnega zagotavljanja vzdrževanja, storitev in rezervnih delov, s čimer bi zagotovili neodvisnost slovenskih obrambnih kapacitet.

Specializacija

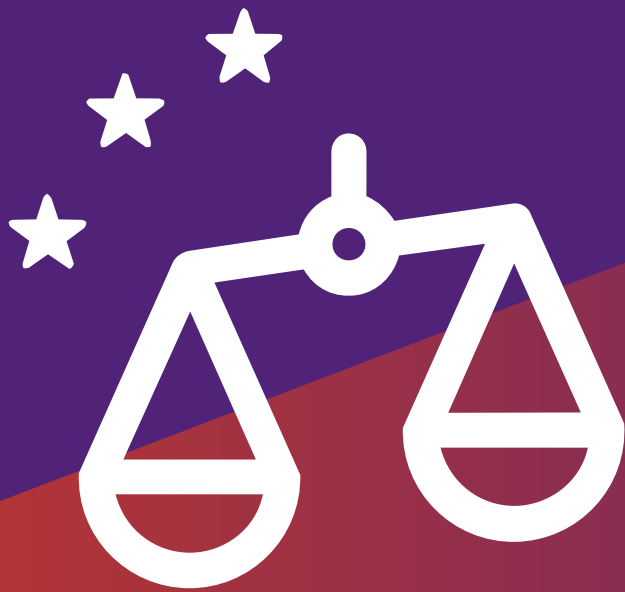
- ◆ Slovenija mora določiti specifična področja, kjer lahko doseže strateško prednost. To vključuje preučitev geografskih dejavnikov (npr. alpsko okolje), tehnoloških inovacij

(npr. brezpilotni letalniki) in obrambnih sistemov (npr. obramba zemlja-zrak). Razvoj specializacije bi moral biti osredotočen na krepitev vodilne vloge Slovenije na teh področjih skozi napredna usposabljanja, raziskovalne in razvojne pobude ter povezovanje z evropskimi partnerji. Cilj ni le vsestranska obrambna sposobnost, ampak tudi razvoj ekspertize na ključnih področjih.

Sodelovanje in evropska integracija

- ◆ Slovenija mora načrtovati popolno integracijo svojih vojaških enot v prihodnje kapacitete hitrega razporejanja EU (RDC), ki bi nadomestila obstoječe bojne skupine EU. Namesto ohranjanja podvojenih in potencialno neučinkovitih nacionalnih struktur se je treba osredotočiti na vključenost v skupne evropske obrambne sile.
- ◆ Zagotoviti, da slovenska vojska aktivno sodeluje v obrambnih programih NATO in EU, pri čemer bi morali slovenski vojaki redno sodelovati v skupnih usposabljanjih v mednarodnem okolju. Tako bi se izboljšala interoperabilnost ter prilagodljivost slovenskih enot za večnacionalne operacije.

Družbena enakost

Naj nihče ne zaostane:
ne glede na starost, raso,
vero ali spol

Družba temelji na eksplicitnih in implicitnih normah, ki določajo, kako želimo skupaj živeti in si med seboj pomagati. Prizadevati si moramo, da nihče ne zaostane, da omogočimo priložnosti za samoodločanje in dostojno življenje. Ti principi se marsikje zunaj Evropske unije vse bolj krhajo, toda Volt verjame, da moramo še okrepiti svoja prizadevanja in dokazati, da so demokratične družbe najboljše sistemi na področju družbene enakosti.

24. Socialne zadeve in vključujoča družba

Ustvarimo bolj vključujočo
družbo, ki daje prostor za
samoodločanje

Po ocenah iz leta 2019 je v Sloveniji približno 7000 brezdomcev, številka pa se je gotovo povečala po pandemiji covid-19, čeprav si je EU zadala cilj odpraviti brezdomstvo do leta 2030.

Revščina otrok in splošna revščina se v Sloveniji rešujeta bolje kot na ravni EU, kljub temu pa približno 14,3 % prebivalstva (okoli 298.000 državljanov) po socialnih transferjih živi z manj kot 1.021 EUR/mesec, kar jih uvršča pod prag tveganja revščine. Še huje je, da polovica teh ljudi v revščini živi že daljše časovno obdobje.

Pravice oseb z invalidnostjo še vedno močno zaostajajo za pričakovanji, to potrjuje tudi zadnje posebno poročilo, ki zahteva uresničevanje "vključujoče enakosti" in življenje po lastni izbiri. Prav tako obstaja precej prostora za izboljšave na področju pravic državljanov iz skupnosti LGBTIQ+.

Revščina in brezdomstvo

- ◆ Uporaba pristopa "najprej stanovanje" (housing first), ki ga poznajo v nekaterih delih ZDA, za omejevanje brezdomstva z združitvijo socialnih stanovanj in zatočišč z nizkimi vstopnimi pogoji, da se brezdomce umakne z ulice. Podpreti občine pri vzpostavitvi stanovanj in zavetišč do leta 2030.
- ◆ Posvečanje posebne pozornosti otrokom iz družin z največjim tveganjem za revščino (albanske in potujoče romske družine) pri vključevanju v vrtec, šolo in učenju jezika z ugodnostmi, vezanimi na aktivno prisotnost in doseganje jezikovnih učnih ciljev.
- ◆ Preučitev izvedljivosti in potencialnih učinkov uvedbe univerzalnega temeljnega dohodka, tudi kot pilotni program v okviru EU.

Medgeneracijsko vključevanje

- ◆ Uvedba švedskega pristopa k načrtovanju starosti prijaznih mest, da bodo javni prostori in urbana okolja dostopna starejšim.
- ◆ Podpora skupnostnim programom za preprečevanje socialne izolacije, vključno s športnimi in rekreacijskimi dejavnostmi za starejše.
- ◆ Omogočiti samostojno bivanje starejših s podporo, dostavo obrokov, pomoči v gospodinjstvu, negi in oskrbi na domu.

LGBTIQ+ in samoodločanje

- ◆ Prepoved konverzijske terapije, podobno kot v drugih državah članicah EU, in podpora evropski državljanski pobudi za prepoved te prakse na ravni EU.
- ◆ Uvedba pravnega priznanja spola na podlagi samoodločanja (brez zdravniške ali psihološke ocene), skladno s priporočili EU, in omogočiti izbiro možnosti »drugo« poleg »moški« in »ženska« v vseh uradnih dokumentih.

- ◆ Omejitev nepotrebnih medicinskih posegov pri interspolnih mladoletnikih.

Državljeni z invalidnostjo

- ◆ V naslednjem popisu prebivalstva prepoznati osebe z invalidnostjo in vrste invalidnosti, saj trenutno podatki niso na voljo. Začetek beleženja diskriminacije do oseb z invalidnostjo, za boljšo oceno področij, kjer je potreba po izboljšavah največja.
- ◆ Izboljšanje dostopnosti vladnih IKT storitev in zagotovitev več tečajev o dostopnosti za državljane z invalidnostjo.
- ◆ Priprava načrta za enakopravno in enostavno dostopnost javnega transporta in javnih zgradb za večjo varnost invalidov in starejših – od vlakov do kolesarskih stez (široka samodejna vrata brez visokih pragov, avtobusi in vlaki, v katere se lahko invalidne osebe vkrcajo brez pomoči).
- ◆ Začetek izpolnjevanja obveznosti iz Konvencije o pravicah invalidov (CRPD) in vzpostavitev neodvisnega organa za spremljanje njenega izvajanja.

25. Dostopna stanovanja in gradnja

Povečanje stanovanjskega fonda in vključitev razpoložljivih stanovanj na trg

V 90-ih letih je Stanovanjski zakon postavil temelje za prehod iz državnega v zasebna lastništva stanovanj. Posledično, danes 75 % prebivalstva živi v lastniških stanovanjih. Toda cene stanovanj so med letoma 2015 in 2023 narasle za več kot 86 % (v EU za 48 %), kar pomeni, da je lastništvo stanovanj v Sloveniji danes za velik del prebivalstva skorajda nemogoče. Lastništvo stanovanj dokazano pozitivno vpliva na stanovanjsko stabilnost, pomanjkanje dostopnih stanovanj pa niža perspektivnost družbe in spodbuja izseljevanje.

Volt si želi, da Slovenija postane država, kjer bodo mlajše generacije imele možnost postati lastniki stanovanj ali imeti dostop do ugodnih najemnih stanovanj. Primeri, kot je mesto Dunaj, kažejo kako to doseči.

Socialna stanovanja

- ♦ Uvedba sistema za upravljanje stanovanj v imenu lastnikov na občinski ravni in uvedbo obveznega oddajanja praznih stanovanj na območjih z visokim povpraševanjem, podobno kot v Združenem kraljestvu, kjer obstaja ukrep za upravljanje praznih stanovanj.
- ♦ Uvesti predkupno pravico v primeru prodaje institucionalnim vlagateljem na območjih z velikim povpraševanjem. Čeprav je vrnitev k javnim stanovanjskim skladom, kot obstajajo na Dunaju, nemogoča, je cilj povečanje fonda javnih stanovanj, ki bo pomagal nižati ceno najemnin.
- ♦ Omogočiti večjemu delu prebivalstva kvalifikacijo za pridobitev stanovanja iz javnega fonda. To bi pomagalo zagotoviti raznolikost poselitve ljudi iz različnih družbenih slojev.

Gradnja

- ◆ Uvedba kriterija zagotavljanja mešanosti družbenih slojev, v prostorskih in urbanističnih načrtih. V vsakem novem gradbenem projektu mora biti določeno minimalno število socialnih stanovanjskih enot glede na gostoto poselitve s ciljem preprečevanja gentrifikacije in getoizacije.
- ◆ Digitalizirati in poenostaviti prostorsko načrtovanje, za pospešitev priprave zahtevkov za gradbena dovoljenja.
- ◆ Uvedba predkupne pravice za občine v primeru nepozidanih zemljišč in razvoj projektov v obliki javno-zasebnih partnerstev, pri čemer občine določijo razumne zgornje meje za ceno gradnje na kvadratni meter. Tovrstna omejitev bo pomagala zagotoviti vrsto gradnje, ki bo sledila dejanskemu povpraševanju po stanovanjih.
- ◆ Posodobiti kataster tako, da bo vključeval neprijavljene delitve stanovanj in nezakonito spremenjene objekte, ob plačilu enkratne kazni, da bi ti objekti postali pravno varni za financiranje ter primerni za nakup ali oddajo.

Trg najemnin

- ◆ Sprejetje zakona o dostopnosti stanovanj po nizozemskem vzoru. Zakon bi uvedel privzeto veljavnost najemnih pogodb za nedoločen čas, razen v redkih izjemah in uvedel sistem vrednotenja stanovanj, ki upošteva kakovostne kriterije stanovanj za določitev maksimalnih najemnin.

Kapitalski trgi

- ◆ Uvesti 2-odstotni davek za gospodinjstva in pravne osebe, ki se uporablja za drugo nepremičnino v lasti, pri čemer se plačani davek od dohodka iz najemnine lahko odšteje od tega davka. Namen ukrepa je spodbuditi lastnike, da sprostijo stanovanja na trg. Ocene deleža praznih bivališč v Sloveniji se sicer razlikujejo, vendar se gibljejo nekje med 8 in 16 %.

© finkandreas / Adobe Stock

26. Narodne manjšine in religija

Delo za medverski dialog in pravice manjšin

Evropa je skozi svojo zgodovino in konflikte postala mešanica različnih narodnih skupin in religij. Nič nenavadnega ni, da je moto Evropske unije "Združeni v raznolikosti". Slovenija ni izjema, saj so madžarska, italijanska in romska manjšina uradno priznane, medtem ko velik del slovenskega prebivalstva že stoletja biva na Madžarskem, v Italiji in Avstriji.

Prav tako v Sloveniji živi skoraj 60 verskih skupin, pri čemer je katoliška vera prevladujoča, država pa strogo ločuje cerkev in državo, podobno kot večina članic EU.

Religija

- ♦ Aktivno spodbujati medversko sodelovanje in dialog med različnimi verskimi skupinami.

Nacionalne manjšine

- ♦ Delati v prid izboljšanja in zagotavljanja pravic slovenskih manjšin, ki živijo v tujini, v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, še posebej glede dvojezičnega izobraževanja, uprave in sodnih zadev, pa tudi dostopnosti slovenskih medijev ter vključevanja slovenščine v kulturno in zgodovinsko dediščino teh držav z enakim dostopom do javnega financiranja.
- ♦ Slediti primeru Nemčije, ki ima dansko in frizijsko manjšino, ter zahtevati, da slovenske manjšine ne bi bile omejene z visokim volilnim pragom. Prav tako je nujno nadaljevati dialog o manjšinah na evropski ravni in okrepiti predpise, ki varujejo pravice nacionalnih manjšin.

Viri

Pametna država

Top Personal Income Tax Rates in Europe, 2024 – <https://taxfoundation.org/data/all/eu/top-personal-income-tax-rates-europe-2024/>

2. Zdravstvo

Physicians (per 1,000 people) – <https://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.PHYS.ZS>

Slovenia: Country Health Profile 2023 – https://www.oecd.org/en/publications/slovenia-country-health-profile-2023_0eb17a30-en.html

Slovenia to get third medical school – <https://sloveniatimes.com/40527/slovenia-to-get-third-medical-school>

Law passed to transform top-up health – <https://sloveniatimes.com/39028/law-passed-to-transform-top-up-health-insurance>

Average travel time to the nearest hospital in minutes – <https://sdi.eea.europa.eu/catalogue/srv/api/records/de17ed31-7474-4ff5-8f8c-bdd50c690a0a>

3. Izobraževanje in znanost

Bolje izobraženi kot pred desetimi leti – <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/10011>

PISA results 2022 – <https://www.statista.com/statistics/1084528/europe-pisa-results-by-category/>

The twin challenge of equity and excellence in basic skills – <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d9d9adad-c71b-11ee-95d9-01aa75ed71a1>

European Innovation Scoreboard – https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en

Eurostat R&D expenditures – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%26D_expenditure

European School Ljubljana – <https://www.eslj.sclj.si/>

Austrian digital skill snapshot – <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/latest/briefs/austria-snapshot-digital-skills>

Digital literacy in the EU – <https://data.europa.eu/en/publications/datastories/digital-literacy-eu-overview>

4. **Kakovost hrane in samozadostnost**

Self-sufficiency and food imports – <https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/10236>

Ultra-processed food consumption in adults across Europe – <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8921104/#Sec8>

Does taxing ultra-processed food impact sales? – <https://www.foodnavigator.com/Article/2024/05/29/how-does-ultra-processed-food-tax-impact-sales/>

5. **Varnost, pravosodje in preprečevanje kriminala**

Criminality in Slovenia – <https://ocindex.net/country/slovenia>

European judicial systems – <https://rm.coe.int/cepej-evaluation-report-part-1-en-/1680b272ac>

Digitalisation in Europe – <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/digitalisation-2025>

Eurostat – Early leavers from education and training – <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/11150.pdf>

European Media Freedom Act and Slovenia – <https://www.europeum.org/wp-content/uploads/european-media-freedom-act-on-the-case-of-slovenia-has-slovenia-overtaken-the-european-commission-with-its-new-law-3.pdf>

Urteil des BVerfG zum ZDF-Rundfunkstaatsvertrag – <https://vrff.de/urteil-des-bverfg-zum-zdf-rundfunkstaatsvertrag/>

6. Digitalizacija in digitalne pravice

Digitalisation in Europe – <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/digitalisation-2024>

Estonia E-Identity – <https://e-estonia.com/solutions/estonian-e-identity/id-card/>

Public Money, Public Code – <https://publiccode.eu/en/>

Open Source Policy BRAZIL – https://interoperable-europe.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/OSS%20Country%20Intelligence%20Factsheet_BR.pdf

Spectrum regulation and frequency allocation in the context of a smart city – <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/d9eb46d6-e4ff-4217-b7c5-6b045016aa9e/content>

What is Article 13? – <https://www.wired.com/story/what-is-article-13-article-11-european-directive-on-copyright-explained-meme-ban/>

DMA Gatekeepers – https://digital-markets-act.ec.europa.eu/gatekeepers-portal_en

The European Blockchain Services Infrastructure (EBSI) – <https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/sites/spaces/EBSI/pages/447687044/Home>

7. Kultura in šport

Eurostat – Government expenditure on recreation, culture and religion – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_recreation,_culture_and_religion

Eurostat – Sport participation – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Sport_participation_-_practicing_sport_and_physical_activity

8. Družine in mladinska politika

Tagespresse: So radikalisiert TikTok – <https://dietaagespresse.com/selbstversuch-so-radikalisiert-tiktok-oesterreichische-teenager/>

Net migration the highest among citizens of Bosnia and Herzegovina – <https://www.stat.si/StatWeb/en/news/Index/12960>

Baby Boxes: The Finnish Maternity Grant – https://www.nordicpolicycentre.org.au/baby_boxes

Teilzeit und Befristungsgesetz – https://de.wikipedia.org/wiki/Teilzeit-_und_Befristungsgesetz

Moč državljanov in upravljanje

OECD Survey on Drivers of Trust – https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results_9a20554b-en.html

10. Javno sodelovanje in neposredna demokracija

Convention citoyenne pour le climat – <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/>

11. Transparentnost in korupcija

Problems of corruption in Slovenia – <https://online.ucpress.edu/cpcs/article-abstract/46/2/255/271/Problems-of-corruption-and-distrust-in-political>

Corruption perception index – <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/svn>

Slovenia slips one spot in Corruption Perceptions Index – <https://sloveniatimes.com/40190/slovenia-slips-one-spot-in-corruption-perceptions-index>

Factsheet on undeclared work – SLOVENIA – https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2024-02/SI-UDW_factsheet-2023-fin.pdf

Criminality in slovenia – <https://ocindex.net/country/slovenia>

Schwarzbuch der Steuerzahler – <https://www.schwarzbuch.de/>

Sweden Rot & Rut avdrag – <https://impact-phs.eu/pratiques-nationales/sweden-rot-rut-avdrag/>

Belgian service vouchers – https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2023-09/BE-ServiceVouchers_Titres_Services-Fiche.pdf

Gospodarska renesansa

GDP and economic growth – <https://www.stat.si/statweb/en/field/index/1/29>

Eurostat – GDP per capita – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=GDP_per_capita,_consumption_per_capita_and_price_level_indices

12. Davčna politika

Top Personal Income Tax Rates in Europe, 2024 – <https://taxfoundation.org/data/all/eu/top-personal-income-tax-rates-europe-2024/>

AP7 Såfa – <https://www.ap7.se/english/ap7-safa/>

13. Gospodarski in industrijski razvoj

Number of Start-Ups – <https://2020.stateofeuropeantech.com/chart/746-3309>

Compte personel de formation – <https://www.service-public.gouv.fr/particuliers/vosdroits/F10705>

World Digital Competitiveness Ranking – <https://imd.widen.net/s/xvhldkrrkw/20241111-wcc-digitalreport-2024-wip>

US Small Business Act – https://en.wikipedia.org/wiki/Small_Business_Act_%28United_States%29

Mittelstand – <https://en.wikipedia.org/wiki/Mittelstand>

Automotive cluster – <https://www.bayern-innovativ.de/en/services/mobility/automotive-cluster/>

Trans-European Transport Network (TEN-T) – https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/infrastructure-and-investment/trans-european-transport-network-ten-t_en

Eurostat – Freight transport statistics – modal split – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Freight_transport_statistics_-_modal_split

14. Trg dela

EU Unemployment – <https://www.statista.com/statistics/1115276/unemployment-in-europe-by-country/>

Slovenia in 2020 had the third lowest gender pay gap in the EU – <https://www.gov.si/en/news/2022-03-11-slovenia-in-2020-had-the-third-lowest-gender-pay-gap-in-the-eu/>

Reducing risks of brain drain in Slovenia – <https://www.rs-rs.si/en/audits-auditing/audit-archive/audit/reducing-risk-of-brain-drain-2962-1/>

Foreign workers indispensable – <https://sloveniatimes.com/40387/foreign-workers-indispensable>

High quality or unpaid unregulated – https://www.youthforum.org/files/Internship-Policies-Report_v3.0.pdf

Scheinselbstständigkeit – <https://de.wikipedia.org/wiki/Scheinselbst%C3%A4ndigkeit>

Ghent System – https://en.wikipedia.org/wiki/Ghent_system

Eurostat – Minimum wage statistics – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics

Disability insurance for self-employed professionals – <https://business.gov.nl/running-your-business/insurance/disability-insurance-for-self-employed-professionals/>

15. Energija

Net energy creation in Slovenia – <https://www.energy-charts.info/charts/energy/chart.htm?l=en&c=SI&interval=year&year=2024>

Electricity maps – https://app.electricitymaps.com/map/live/fifteen_minutes

16. Promet in infrastruktura

Climate Profile Slovenia – https://climate.ec.europa.eu/document/download/62f815d4-b676-4111-8833-8355f7bbd191_en?filename=sl_2023_factsheet_en.pdf

A common urban intersection in Holland – <https://bicycledutch.wordpress.com/2018/02/20/a-common-urban-intersection-in-the-netherlands/>

Eurovelo Slovenia – <https://en.eurovelo.com/slovenia>

17. Teritorialno načrtovanje in kohezija

The System of Local Self-Government in Slovenia – <https://hrcak.srce.hr/clanak/192938>

Comment Solution Démocratique peut soutenir les listes citoyennes aux municipales ? – <https://solutiondemocratique.fr/monter-une-liste-municipale-citoyenne/#conferences>

Länderfinanzausgleich – https://en.wikipedia.org/wiki/Equalization_payments_in_Germany

18. Kmetijstv in gozdarstvo

Stališča industrije o digitalnem in preciznem kmetijstvu – <https://fitofarmacija.si/index.php/eu-kmetijska-politika/staliska-industrije-o-digitalnem-in-preciznem-kmetijstvu>

Forest ownership Slovenia – <https://www.zgs.si/en/slovenian-forests/forest-ownership>

Adapting forest management to climate change – <https://dirros.openscience.si/Dokument.php?id=27985&lang=eng>

Safer France – <https://www.safer.fr/>

Bee colonies: worldwide population on the rise – <https://www.destatis.de/EN/Themes/Countries-Regions/International-Statistics/Data-Topic/AgricultureForestry/Fisheries/Bees.html>

Soil erosion per ha in Europe – https://www.kis.si/wp-content/uploads/2025/11/Erozija_brosura_ENG_s_CIP.pdf

19. Turizem

Visitor caps – impact on tourist industry – <https://www.economicsobservatory.com/visitor-caps-what-potential-impact-on-the-world-tourism-industry>

International tourist trips per 1000 – <https://ourworldindata.org/grapher/international-tourist-trips-per-1000-people?tab=table>

Globalno ravnovesje

20. Podnebne spremembe in civilna zaščita

Air quality improving, but just over 180,000 deaths still attributable to air pollution in EU –

<https://www.eea.europa.eu/en/newsroom/news/air-quality-improving-but-just-over-180-000-deaths-still-attributable-to-air-pollution-in-eu>

240 000 jährlich durch Feinstaub – <https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/feinstaub-fast-240-000-todesfaelle-jaehrlich-durch-luftverschmutzung-a-b9e220a7-cca2-4fd6-b76b-22c6ab180ed2>

<https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/feinstaub-fast-240-000-todesfaelle-jaehrlich-durch-luftverschmutzung-a-b9e220a7-cca2-4fd6-b76b-22c6ab180ed2>

Atmosphere Copernikus Slovenia – <https://atmosphere.copernicus.eu/slovenia>

France, Italy, Belgium: Which European countries have the best cycle to work schemes? –

<https://www.euronews.com/2024/05/12/france-netherlands-belgium-which-european-countries-have-the-best-cycle-to-work-schemes>

Expert: EU, Greece should change mentality to face future wildfires –

<https://www.euractiv.com/news/expert-eu-greece-should-change-mentality-to-face-future-wildfires/>

Japan earthquake guide – <https://tokyoportfolio.com/articles/earthquake-resistant-buildings-in-japan/>

Hochwasser: Land unter in Wien – <https://www.diepresse.com/18864027/hochwasser-land-unter-in-wien>

Severe Weather Preparedness Guide for Schools – <https://www.weather.gov/grb/schools>

21. Zunanja politika

OECD Development Co-operation Peer Reviews: Slovenia 2024 – https://www.oecd.org/en/publications/oecd-development-co-operation-peer-reviews-slovenia-2024_79368eab-en.html

https://www.oecd.org/en/publications/oecd-development-co-operation-peer-reviews-slovenia-2024_79368eab-en.html

22. Azil in priseljenci

Asylum database – https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2024/05/AIDA-SI_2023-Update-final.pdf

Net migration the highest among citizens of Bosnia and Herzegovina – <https://www.stat.si/StatWeb/en/news/Index/12960>

Eurostat – Fertility statistics – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics

Slovenia Once Again Rejects Allegations of Asylum Seekers' Deportations to Croatia – <https://www.atozserwisplus.com/immigration-news/slovenia-once-again-rejects-allegations-of-asylum-seekers-desperations-to-croatia>

EU Immigration Portal – https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/eu-immigration-portal_en

EU posted worker status – https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/moving-working-europe/working-another-eu-country/posted-workers_en

Danish immigration policy – <https://www.fondapol.org/app/uploads/2023/02/214-danemark-gb-2023-02-27-w-1.pdf>

23. Obramba

NATO: The Secretary General's Annual Report 2025 – <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/publications-and-reports/annual-reports/sgar25-en.pdf#page=1>

Slovenia's defence spending still among lowest in NATO – https://www.euractiv.com/short_news/slovenias-defence-spending-still-among-lowest-in-nato/

Slovenian armed forces – https://en.wikipedia.org/wiki/Slovenian_Armed_Forces#NATO_membership_%28from_2004%29

SAFE | Security Action for Europe – https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/safe-security-action-europe_en

24. Socialne zadeve in vključujoča družba

Challenges to Development of Policy on Homelessness in Slovenia – https://www.feantsa.org/files/Observatory/Journals/Volume-13/V13-2/2019_Vol13_No2_PolicyReview-1.pdf

Slovenia is showing Europe how to tackle child poverty – <https://www.euronews.com/2023/12/14/slovenia-is-showing-europe-how-to-tackle-child-poverty>

The at-risk-of-poverty threshold and rate higher – <https://www.stat.si/StatWeb/en/news/Index/12690>

Implementing Rights of All People with Disabilities in Slovenia – https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2024/11/Implementing-Rights-of-All-People-with-Disabilities-in-Slovenia_Special-Report-1.pdf

Rainbowmap Slovenia – <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/slovenia/>

Best cities to be homeless in the US – <https://ofhsoupkitchen.org/best-cities-to-be-homeless>

Diversity and Accessibility Inspire Cities – <https://nola.se/en/journal/diversity-and-accessibility-inspire-cities-for-everyone/>

ECI: Ban on conversion practices in the European Union – https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000001_en

Slovenia DARE Index – <https://g3ict.org/country-profile/slovenia>

25. Dostopna stanovanja in gradnja

Housing in Europa – <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/housing-2023>

The housing crisis in Europe – <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20241014-STO24542/housing-crisis-why-prices-are-rising-and-what-the-eu-is-doing-about-it>

Homeownership and residential stability – https://www.researchgate.net/publication/322543968_Homeownership_and_residential_stability_does_tenure_really_make_a_difference

Empty dwelling management order – https://en.wikipedia.org/wiki/Empty_dwelling_management_order

Über Wien Wohnen – <https://www.wienerwohnen.at/info/ueber-uns.html>

Logement social : la loi solidarité – <https://www.vie-publique.fr/questions-reponses/294111-loi-sru-solidarite-et-renouvellement-urbain-en-6-questions>

The Dutch Affordable Rent Act – <https://www.housingeurope.eu/addressing-high-rents-the-impact-of-the-netherlands-affordable-rent-act-on-tenants-and-the-housing-market/>

Koliko stanovanj v Sloveniji je praznih? Našli smo jih več deset tisoč – <https://necenzurirano.si/clanek/novice/stanovanje-nepremicninski-davek-vlada-furs-surs-gurs-1392074>

26. Narodne manjšine in religija

Slovenia 2023 International Religious Freedom Report – <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2024/04/547499-SLOVENIA-2023-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf>

Struggle for Conservation of Slovenian Minorities in Austria – <https://esthinktank.com/2024/10/16/struggle-for-conservation-of-slovenian-minorities-in-austria-italy-and-hungary-why-does-multilateral-action-matter/>

German federal elections – https://en.wikipedia.org/wiki/2025_German_federal_election?utm_source=chatgpt.com#Electoral_system

Družbena enakost

Dohodek, revščina in socialna izključenost – <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/10/39>

PRIHODNOST USTVARJENA V EVROPI

PRIHODNOST USTVARJENA V EVROPI

VOLTSLOVENIJA.ORG